

KUNNSKAPSGRUNNLAG 2024

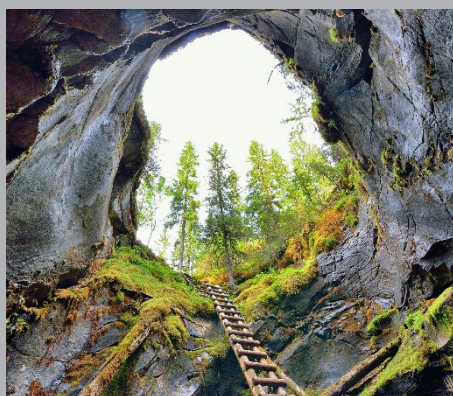

Foto: Fabrice Milochau

Hemnes kommune
Skaperglede mellom smul sjø og evig snø

Innhold

1 Overordnede føringer	s.5
2 Administrasjon	s.19
3 Helse og omsorg	s.24
4 Oppvekst og familie	s.29
5 Samfunn	s.44
6 Kulturkunnskapsgrunnlag	S.55
7 Folkehelse	s.57
8 Klima, miljø og bærekraft	s.62

Forord

Hvert fjerde år er det spennende tider i Hemnes kommune. Da er det valg på nytt kommunestyre og sammensetningen av det vil prege kommunen på en annen måte enn det forrige kommunestyret. Hvert kommunestyre ønsker å sette sitt preg på kommunen og utvikle den i den retning de ønsker. Planverket er et godt utgangspunkt for å gjøre det.

I hver kommunestyreperiode er det lagt opp til at det skal lages en planstrategi for kommunen og at kommunestyret skal ta stilling til i hvilken grad kommuneplanens samfunnsdel skal revideres.

Kommuneplanen er det viktigste strategiske verktøyet kommunen har, da den skal vise de langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og som organisasjon.

I Hemnes er prosessene med å lage planstrategi og revidere kommuneplanens samfunnsdel allerede i gang. Som en del av dette har det blitt laget et kunnskapsgrunnlag som skal gi politikerne og innbyggerne det beste grunnlaget for å lage gode planer. I tillegg gjorde kommunestyret i desember et vedtak om et kostnadsreducerende prosjekt knytte opp mot å redusere det kommunale bygningsarealet. Å redusere bygningsareal er et stort prosjekt som også vil påvirke tjenestetilbudet og måten man gir tjenestetilbudet på. Dette vil kreve mye og inngående kunnskap.

Dette kunnskapsgrunnlaget er et dokument som er ment å være et grunnlag for alle de nevnte prosessene. Det gir en kort innføring i alle de kommunale enhetene og beskriver en del utfordringer som er viktige å kjenne til.

Jeg ønsker både politikere, ansatte og innbyggere lykke til i arbeidet med planstrategi, kommuneplan og reduksjon av det kommunale bygningsarealet.

Vennlig hilsen

Amund Eriksen
Kommunedirektør

Innledning

Hemnes kommune er en kommune som har hatt ekstra høye inntekter over tid. Kommunen har betydelig mer inntekter enn mange andre kommuner, hovedsakelig på grunn av inntekter som en konsekvens av kraftproduksjonen i kommunen. Når kommunen har hatt mye penger, så har kommunen også brukt mye penger. Pengene er benyttet til tjenesteproduksjon og infrastruktur. Mye av dette generer kostnader på lang sikt som gjør at man på et tidspunkt må revurdere pengebruken. Hvis vi i tillegg ser at resultatene av pengebruken ikke når opp i konkurranse med andre kommuner, kan det hende man også må revurdere strategiene.

Dette kunnskapsgrunnlaget viser først en del fakta om Hemnes kommune når det gjelder økonomi og demografi. Konklusjonene derfra viser at det er utfordringer de kommende årene. Inntektene er usikre, konsekvensene av tidligere tiders pengebruk medfører økte kostnader, samt at befolkningen endrer seg slik at vi blir betydelig færre unge innbyggere og betydelig flere gamle innbyggere samtidig som folketallet i kommunen synker.

Videre presenteres de forskjellige tjenestoområdene hvor det blir presentert fakta samtidig som det løftes frem utfordringer.

Utfordringsbildet til kommunen viser behov for å legge nye strategier og å omfordele ressursbruken. Noen av utfordringene er som følger:

- Usikkerhet rundt fremtidige inntekter grunnet både lokale, regionale og globale årsaker
- Demografiske utfordringer med stor vekst i eldre innbyggere og reduksjon av unge innbyggere
- En omsorgstjeneste som må drives betydelig annerledes for å håndtere fremtidige behov og kostnader.
- Stor og gammel bygningsmasse med stort vedlikeholdsetterslep
- Skoleresultater og læringsmiljø som er svakere enn både Nordland og landet
- Utfordringer i folkehelsen – f.eks. angst, skjelett og muskelsykdommer og hjertesykdommer
- Små fagmiljøer som gir dyrere tjenester samt utfordringer med rekruttering bl.a. på grunn av desentralisert struktur i helse, omsorg, skole, barnehage etc.
- Kamp om arbeidskraften. Flere eldre og færre unge gir større behov for arbeidskraft, men færre arbeidsdyktige. Særlig små distriktskommuner kan få det vanskelig.
- Klimautfordringer og pålegg rundt dette vil gi store kostnader.

Hvordan disse utfordringene håndteres vil være avgjørende for fremtiden til kommunen vår.

1 Overordnede føringer

Følgende overordnede føringer er lagt til grunn for kunnskapsgrunnlaget.

- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027
<https://www.regjeringen.no/contentassets/d71a3e61e774485fb4a98cab9255e53f/no/pdfs/nasjonale-forventninger-2023-2027-bokmaal.pdf>
- Et bærekraftig Nordland – Planstrategi 2021-2024
https://www.nfk.no/f/p1/i0d31bc9a-11bf-42b0-9521-b617bd7ec635/byraa_et_barekraftig_nordland_2021_web.pdf
- Fylkesplanens arealpolitiske retningslinjer
<https://www.nfk.no/f/p1/ibfae97e8-dc3b-434d-aec6-b57d3e806dba/fylkesplan-for-nordland-2013-2025-webversjon.pdf>
- Regional plan for klima og miljø
<https://www.nfk.no/tjenester/klima-miljo-og-natur/planer-og-foringer/regional-plan-for-klima-og-miljo/>
- Regional transportplan
<https://www.nfk.no/tjenester/planer-og-planlegging/regionale-planer-og-strategier/regional-transportplan-2022-2033/>
- FN's bærekraftsmål

FN's bærekraftsmål

FN beskriver på sine nettsider, fn.no, bærekraftsmålene på følgende måte.

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030, og består av 17 mål og 169 delmål.

Et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er at ingen skal utelates. De mest sårbare menneskene må derfor prioriteres. Eksempel på ekskluderte grupper er mennesker med nedsatt funksjonsevne, flyktninger, etniske og religiøse minoriteter, jenter og urfolk.

FNs bærekraftsmål gjelder alle land i hele verden. Selv om mange av målene allerede er oppfylt i Norge, gjenstår det mye arbeid. SSBs globale indikatorer for Bærekraftsmålene og Bærekraftsmålrapporten viser at vi har store utfordringer med å oppnå flere av målene. Målene Norge ligger dårligst an til å nå, er bærekraftsmål 2 «Utrydde sult», 12 «Ansvarlig forbruk og produksjon», 13 «Stoppe klimaendringene» og 15 «Livet på land».

Regjeringen forventer gjennom dokumentet "Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027", at bærekraftsmålene ligger til grunn for all kommunal planlegging. **Alle kommunale enheter i Hemnes kommune skal derfor jobbe for å oppfylle bærekraftsmålene og alle planer skal ha bærekraftsmålene som utgangspunkt.**

Figur: De tre dimensjonene/kategoriene av bærekraftsmålene. Kilde: Forskningsrådet.

Økonomi og annen fakta om Hemnes kommune

Overordnede rammebetingelser

Finansielle måltall

Finansielle måltall er viktige økonomisk styringsverktøy i kommunens økonomiplanlegging. Målsetningen er å sikre et stabilt tjenestetilbud over tid uavhengig av normale svingninger i inntekter og utgift. Hemnes kommune har tre måltall:

- Netto driftsresultat
- Fondsreserver
- Lånegjeld

Netto driftsresultat

Fram til 2014 var Teknisk Beregningsutvalgs (TBU) anbefaling for **netto driftsresultat** 3 prosent av sum driftsinntekter.

I 2014 ble anbefalingen endre til **1,75 prosent**. Reduksjonen skyldes i hovedsak at momskompensasjonen ble overført fra driftsregnskapet til investeringsregnskapet fra og med 2014 slik at behovet for å finansiere investeringsutgifter over driften ble redusert.

Anbefalingene er basert på et prinsipp om formuesbevaring for kommunesektoren som helhet, og er i utgangspunktet ikke en anbefaling for enkeltkommuner.

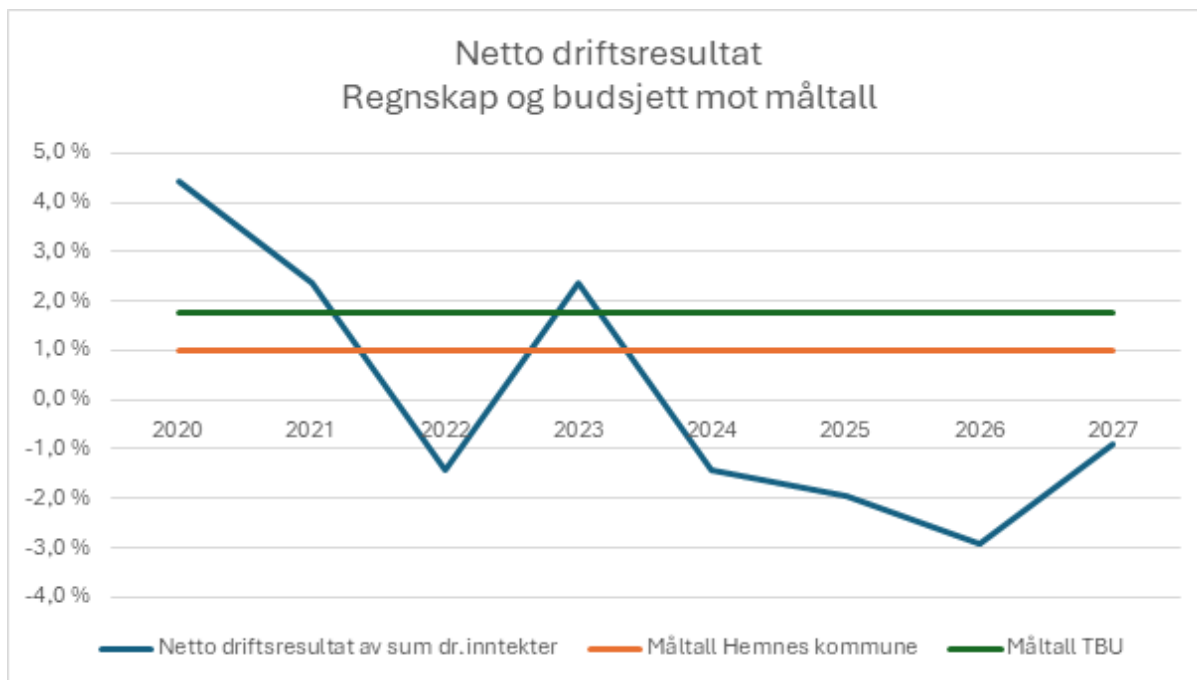
Kommunen må ha tilstrekkelig buffer til å kunne håndtere et gitt nivå på risiko.

Risikoeksponeringen er knyttet til svingninger i finansinntekter, skatteinntekter og rentekostnader.

For Hemnes kommune er kraftinntekter ekstra viktige fordi de utgjør en relativt stor andel av kommunens samlede inntekter og i stor grad kommer i tillegg til rammeoverføringer.

Utvikling Hemnes kommune

Grafen under viser netto driftsresultat i prosent av sum driftsinntekter i perioden 2020-2027, kommunens egne måltall og TBU måltall.

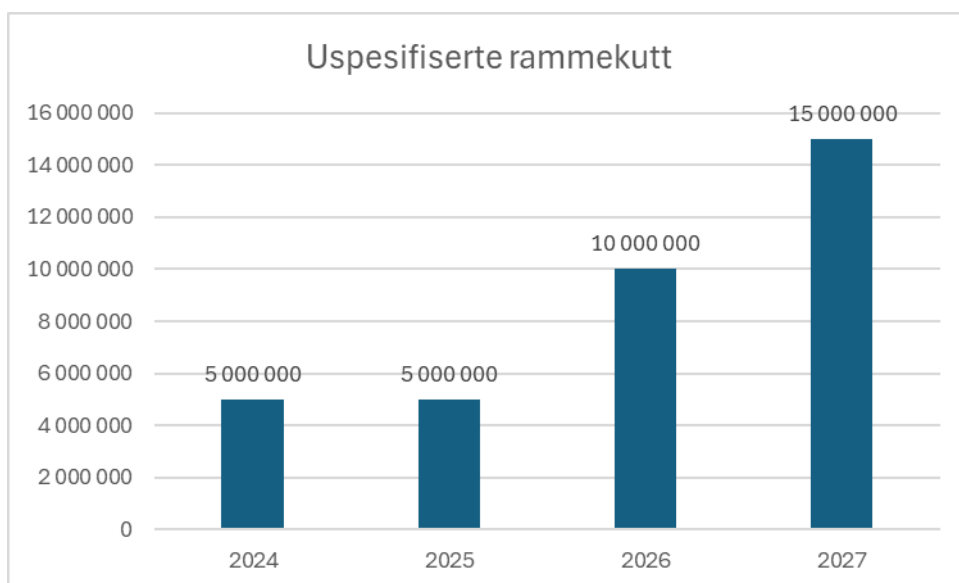

Som det framgår av grafene over er netto driftsresultat for Hemnes kommune for lavt. I gjeldende økonomiplanperiode (2024-2027) er det derfor nødvendig å redusere utgifter.

Dersom Hemnes kommune vil øke netto driftsresultat til 1,75% av sum driftsinntekter må netto driftsresultat i 2027 økes med fra kr 6,2 mill. til 10,9 mill. Behovet for reduksjon i utgifter og effektivisering øker med kr 4,7 mill.

Uspesifiserte rammekutt

Innen utgangen av gjeldende økonomiplanperiode (2024-2027) er det forutsatt at kommunen oppnår et netto driftsresultat som utgjør 1% av sum driftsinntekter. For å nå dette målet vil kommunen effektivisere driften.

Det er forventet at kommunen gjennom å utnytte mulighetene som ligger innenfor digitalisering kan bygge en mer fremtidsrettet og effektiv organisasjon slik at driftsutgiftene kan reduseres med kr 5 mill. fra og med 2024.

Ved utgangen av 2027 skal effektiviseringsgevinsten utgjør kr 15 mill. Hvilke driftstiltak som må iverksettes for å levere forventet netto driftsresultat er ikke bestemt.

Det er viktig at uspesifiserte rammekutt raskt blir erstattet av konkrete tiltak.

Risikoeksponering

Alle kommune vil være utsatt for svingninger i inntekter og utgifter. Inntektssystemet skal kompensere kommunen for økte utgifter til demografi.

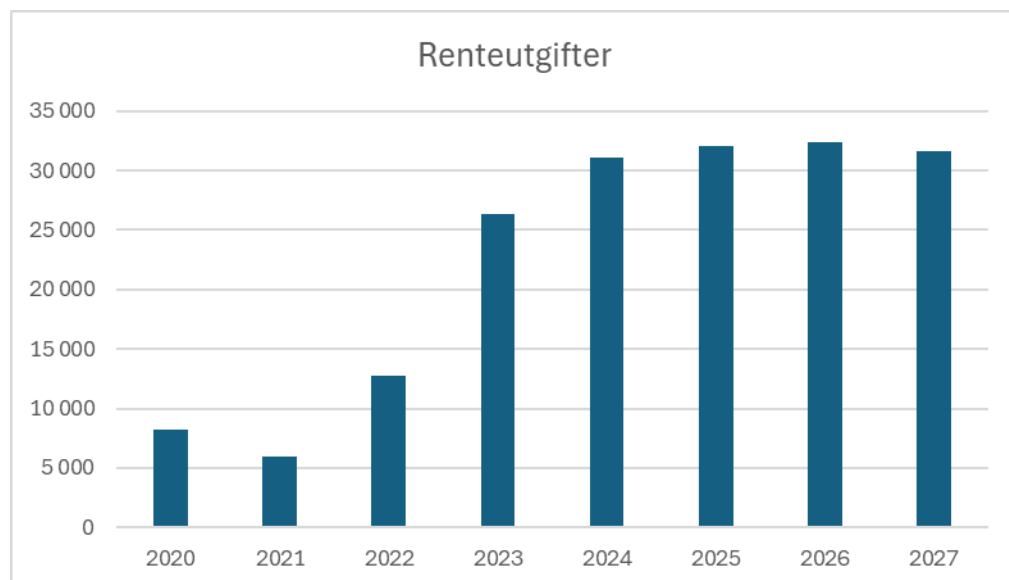
Områder hvor kommunene ikke automatisk får kompensasjon for svingninger i inntekter og utgifter gjennom inntektssystemet ¹:

- Renteutgifter
- Skatteinntekter
- Finansinntekter

Hemnes kommune finansierer en betydelig del av tjenesteproduksjonen med kraftinntekter og er av de grunn ekstra utsatt for fluktuasjoner i disse inntektene.

Renteutgifter

Renteutgift forventes å utvikle seg som vist i tabellen under.

Beregning av renteutgifter bygger på gjeldende investeringsplan (2024-2027) og forventinger om noe lavere renter på lån i økonomiplanperioden.

¹ Menon-publikasjon nr. 74/2018

Det er knyttet usikkerhet til renteutvikling og ikke minst framtidig investeringsbehov.

Skatteinntekter

Skatteinntekter vil være påvirket av befolkningsutvikling og sysselsetning i kommunen.

Nedbemanning eller ny etablering av virksomheter påvirker skatteinngangen. Naturressursskatt inngår i kommunens skatteinntekter, men er en stabil inntekt på ca. kr 34 mill.

Som følge av tapte arbeidsplasser i 2023 og endret for befolkningsframskriving ble prognosen for årlig skatt og rammetilskudd i økonomiplanperioden redusert med kr 10 mill.

Utjevning

For kommunesektoren utgjør skatteinntektene omtrent 40 prosent av samlede inntekter. Det er store forskjeller i skatteinntektene fra kommune til kommune. Staten utjevner delvis forskjellene i skatteinntekter ved inntektsutjevning som inngår i rammeoverføringen.

Staten omfordeler fra kommuner med skatteinntekter per innbygger over landsgjennomsnittet til kommunen med skatteinntekter under landsgjennomsnittet

Skatteinntekter per innbygger er vist i tabellen under

Inntektsutjevning - rammetilskudd	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Skatt av landsgj.snitt før utjevning	93,3 %	89,9 %	83,4 %	86,2 %	85,6 %	85,6 %	85,6 %	85,6 %
Skatt av landsgj.snitt etter utjevning	96,2 %	94,8 %	94,2 %	94,5 %	94,5 %	94,5 %	94,5 %	94,5 %

Hemnes kommune har lavere skatteinngang enn landsgjennomsnitt, selv om naturressursskatten (kr 34,7 mill.), inngår i skatt på formue og inntekt. Hemnes blir delvis kompensert slik at skatteinntekten i 2024 øker fra 85,6% til 94,5% av landsgjennomsnitt.

I revidert nasjonalbudsjett for 2024 varsler regjeringen endringer i inntektssystemet slik at kommuner med lave samlede skatteinntekter får mer. Inntektsutjevningen endres slik at alle kommuner får minst 95% av gjennomsnittlige skatteinntekter.

For Hemnes kommune betyr det mer inntekter anslått² til kr 526 per innbygger x 4 490 innbyggere kr 2 361 740.

Regjeringen skriver i pressemelding at;

«Målet med inntektssystemet er å sikre **betre omfordeling** mellom kommunane, slik at folk opplever gode og likeverdige tenester i heile Noreg. Inntektssystemet fordeler over 400 milliardar kroner til kommunane.

Vi legg no til rette for **at kommunar kan levere gode og likeverdige tenester** til sine innbyggjarar. Folk skal vere trygge på at dei møter trygge barnehagar, gode skular og ei verdig eldreomsorg uansett kva for kommune dei bur i.

² Kilde Fagbladet 14.05.2024

Det viktigaste grepet er ei større utjamning av skatteinntektene.

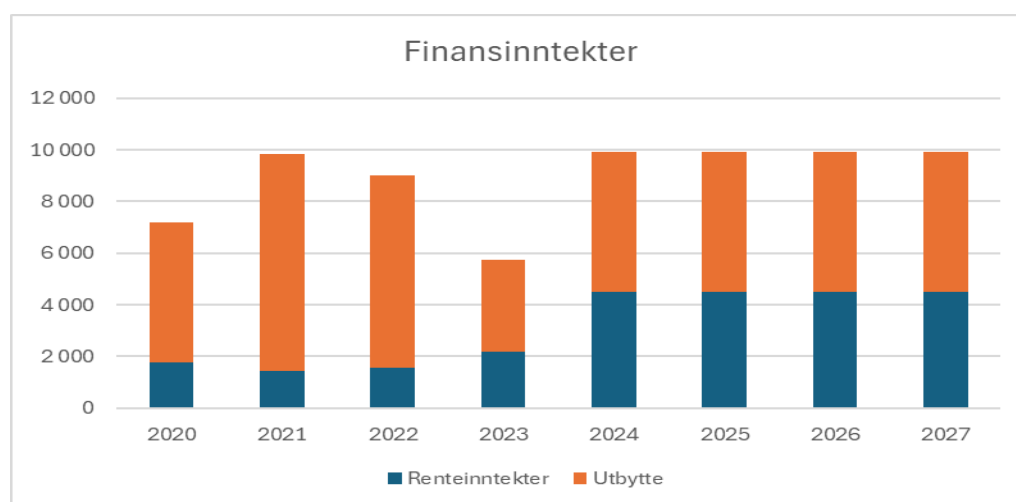
Det vert gjort gjennom å auke skatteutjamninga frå 60 prosent til 64 prosent. I tillegg vert utbytteskatten og delar av formuesskatten, som i dag går til kommunane, erstatta med ein større andel av inntektsskatt som er jamnare fordelt mellom kommunane.

– Vårt mål har vore å **utjamne inntektsskilnadane mellom kommunane i større grad** enn i dag og løfte dei skattesvake kommunane. No tek vi grep som gjer at dei skattesvake kommunane samla får nær 2 000 millionar kroner meir enn med dagens system,

For Hemnes slår denne endringen positivt ut, men bekymringen er at kommunen har betydelige frie kraftinntekter som i dag ikke inngår i beregningsgrunnlaget for inntektsutjevning. En endring her vil kunne medføre betydelig inntektstap.

Finansinntekter

Finansinntektene forventes å utvikle seg som vist i tabellen under.

Hemnes kommune har renteinntekter fra bankinnskudd og utbytte fra selskap (Helgelandkraft, Bleikvassli Gruber og Gjensidige).

Finansinntektene avhenger av gjennomsnittlige innskudd, rente og resultat i selskapene hvor kommunen er deleier.

Kommunen har relativt mye innskudd i bank. Bruk av driftsfond vil reduseres innskudd og årlige renteinntekter.

Utbytte fra selskap har variert mye fra år til år. Kommunen bør sikre seg mot dette ved å buffere i budsjett og buffere i fond.

Jo større usikkerhet desto større buffere bør etableres.

Kommunens renteutgifter i 2024 er 3 x større enn finansinntektene (renter og utbytte).

Netto utgifter til renter og avdrag i 2024 utgjør 7% av sum driftsinntekter.

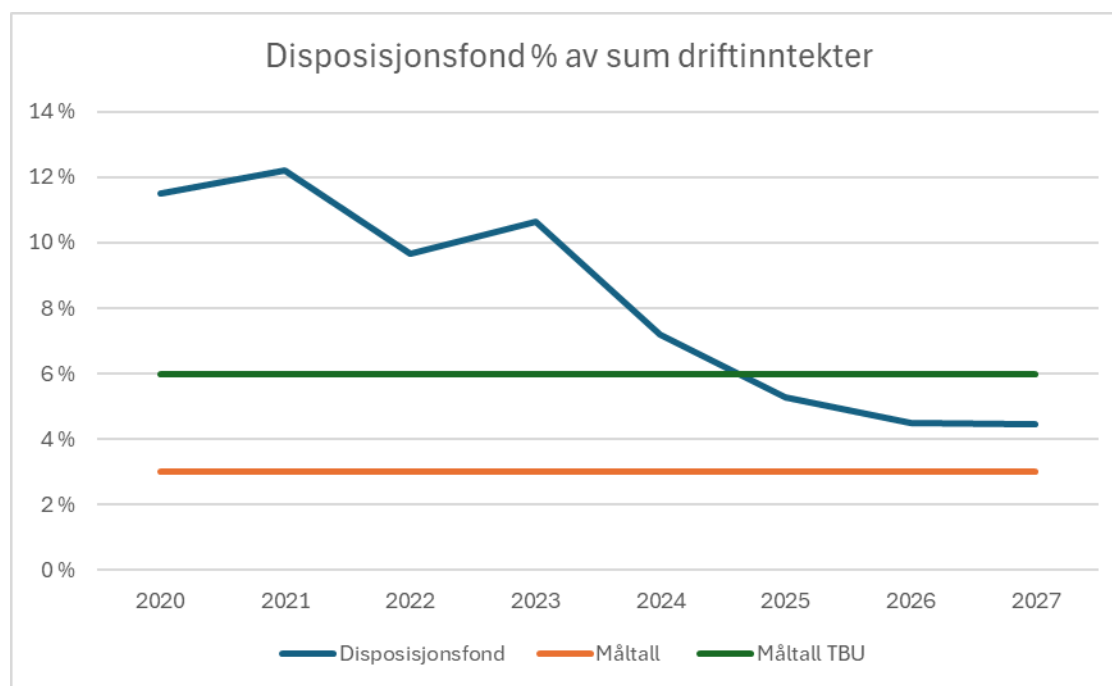
Fond

Kommunen har mye midler avsatt på bundne og ubundne fond. Fond er en viktig buffer som kan benyttes til å håndtere plutselige økninger i utgifter eller inntektssvikt. Det gir også muligheten til å finansiere omstilling og kan benyttes til finansiering av investeringer uten økt låneopptak.

Anbefalt minimumsnivå på **disposisjonsfond** for å håndtere risiko varierer fra 2 til 12 prosent, mens de fleste kommunene får et anbefalt nivå på mellom 2,5 til 6 prosent.

Disposisjonsfond

Utviklingen i disposisjonsfond er vist i grafen under.

Som følge av høyere løpende driftsutgifter enn løpende driftsinntekter har det vært nødvendig å bruk av disposisjonsfond i gjeldende økonomiplanperiode (2024-2027).

Ved utgangen av økonomiplanperioden vil disposisjonsfondene utgjøre 4 prosent av sum driftsinntekter. Det er over kommunestyret måltall.

Disposisjonsfond er viktigste buffer for å håndtere usikkerhet og kunne opprettholde stabil tjenesteproduksjon.

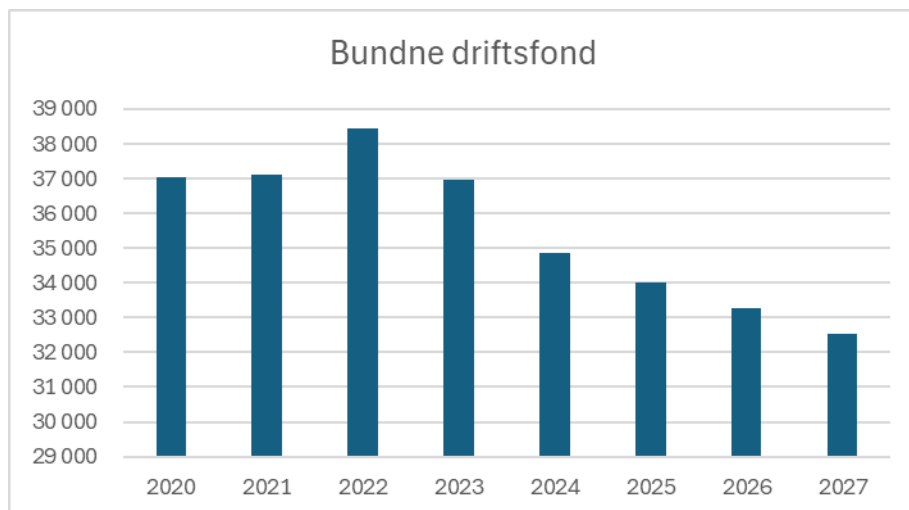
Omstilling og tilpasning av driften til økonomiske rammer tar tid.

I 2027 vil 3 prosent av sum driftsinntekter være kr 18,7 mill. hvorav kr 15 mill. er øremerket til svingninger i kraftinntekter.

Kommunestyret bør vurdere om sum disposisjonsfond bør økes for å sikre kommunen mot store svingninger i inntekter og utgifter.

Bundne driftsfond

Utviklingen av bundne driftsfond er vist i grafen under.

Hemnes kommune har relativt mye midler avsatt til bundne fond. Største fond er konsesjonsavgiftsfondet hvor foregående års konsesjonavgifter må avsettes. Midlene blir bruk påfølgende år.

I gjeldende økonomiplan er det innarbeidet bruk av bundne driftsfond.

I løpet av 1. halvår 2024 vil alle bundne driftsfond bli gjennomgått og vurdert hvorvidt de kan frigis og omdisponeres til andre formål.

Bundne fond som kan frigis bør primært brukes til å øke bufferkapitalen i disposisjonsfondene.

Lånegjeld

Høy lånegjeld gjør kommunen sårbar for rentesvingninger. Både renter og avdrag belaster driftsbudsjettene slik at det blir mindre igjen til andre gode formål.

Utviklingen i kommunen lånegjeld er knyttet til investeringsplaner.

Kommunestyrets målsetning er å fryse lånegjelden.

Kommunen kan finansiere investeringer med bruk av fond og salg av eiendommer.

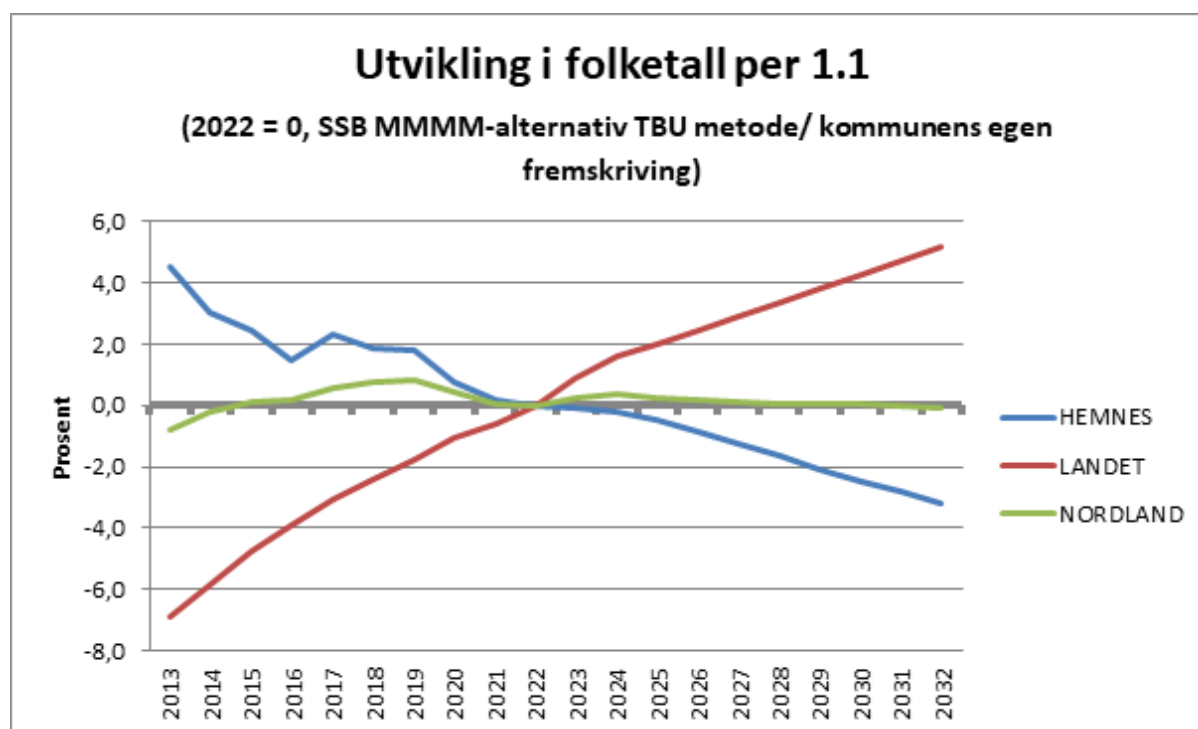
I praksis vil årlige investeringsutgifter bli lik årlige avdrag på lån.

Dersom kommunen skal øke investeringer utover årlige avdrag (kr 24-25 mill.) må det skapes rom for det ved kutt i driftsutgifter til andre oppgaver.

Demografi

Endringer i befolkningsstørrelse og alderssammensetning er av stor betydning for kommunen framtidige utgiftsbehov og finansiering.

Grafen under viser forventet utvikling i folketall (mellomalternativet)

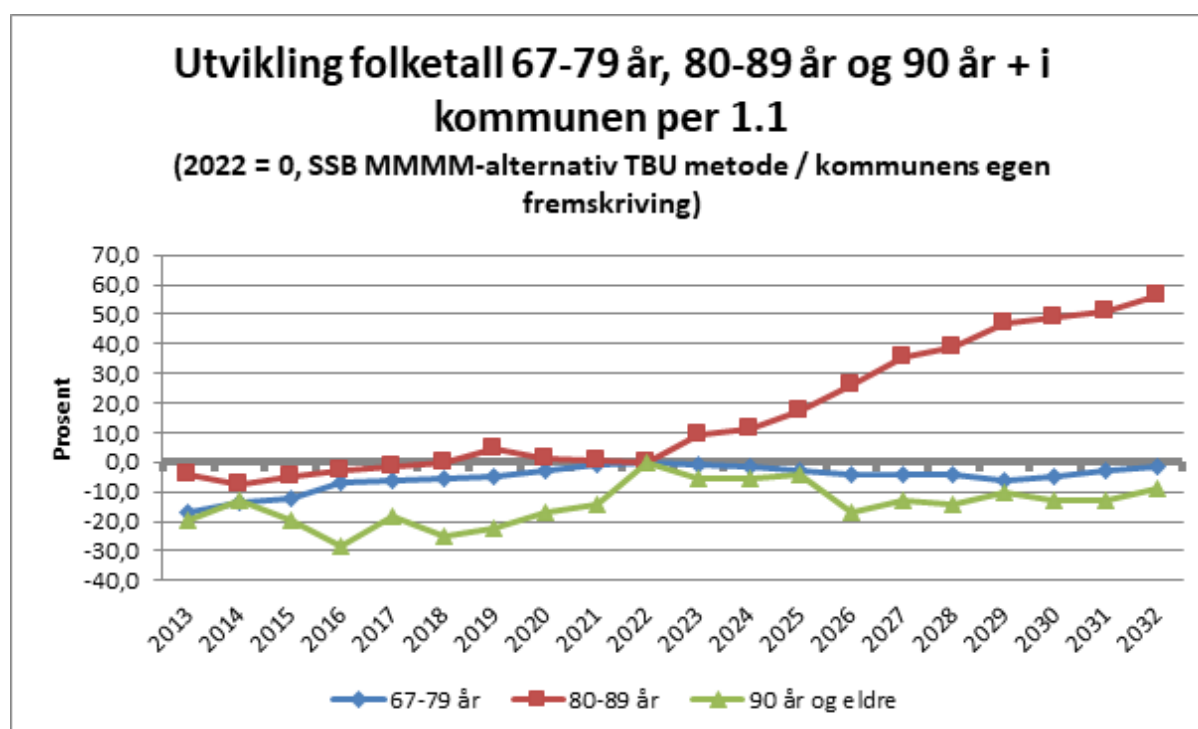
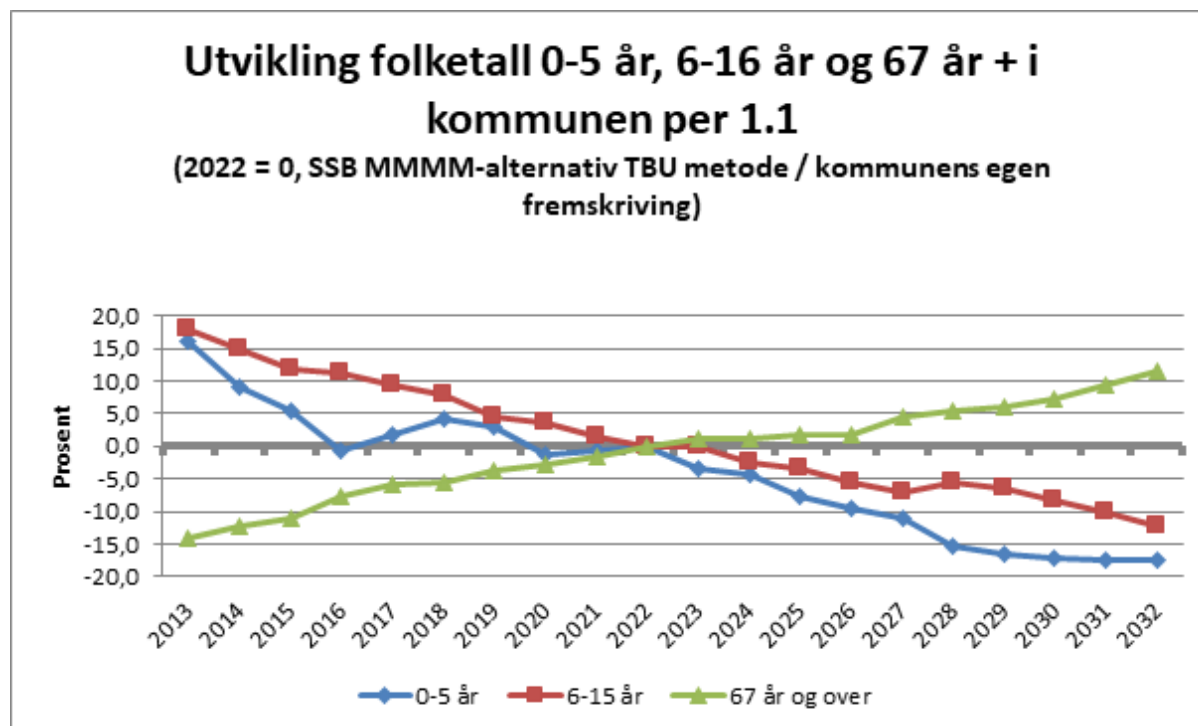

Prognosen viser kommunen kan forvente negativ vekst i befolkningen i perioden 2023- 2032.

Nedgang i befolkningen er av stor betydning for framtidige inntekter og utgifter og tjenesteproduksjon.

Alderssammensetning

Grafene under viser forvente utvikling i folketall fordelt på aldersgrupper

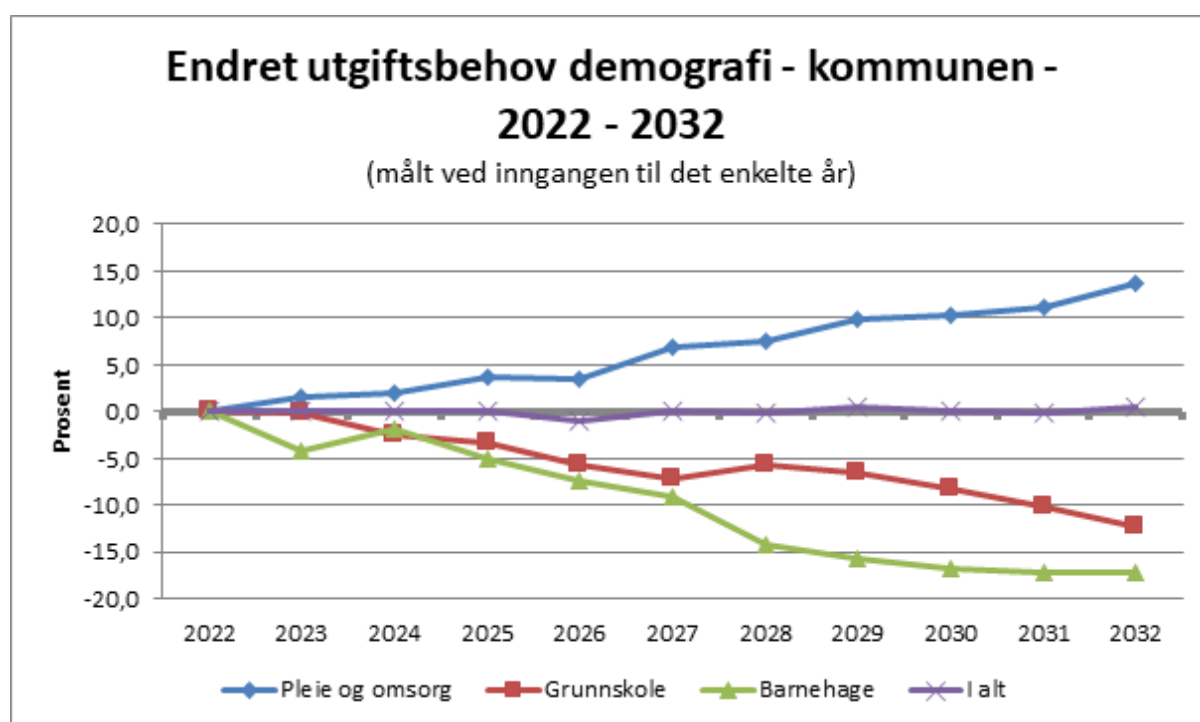

For kommunen er forventet befolkningsutvikling av unge og eldre av spesiell interesse. Hemnes kommune kan forvente nedgang i aldersgruppene 0-5 år og 6-16 år, men økning i aldersgruppen 80-89 år.

Disse aldersgruppene er tunge brukere av kommunale tjenester og påvirker kommunen utgifter.

Utgiftsbehov

KS demografimodell gir et beregnet anslag for hva befolkningsframskrivinger vil kunne komme til å bety for kommunens brutto utgiftsbehov til sentrale velferdstjenester som grunnskole, barnehage og pleie og omsorgstjenester. I beregningene benyttes landsgjennomsnittets utgifter per innbygger og 2022-kroner.

Modellen viser at kommunen vil få økt utgiftsbehovet til pleie og omsorg er økende mens utgifter til grunnskole og barnehage er avtagende. Samlet sett vil kommunen utgiftsbehov være tilnærmet uendret.

For Hemnes kommune er det klart at kommunen må endre tjenestetilbudet og flytte ressurser fra unge til eldre.

Tabellen under viser forventet endringer i utgiftsbehov per tjenesteområde.

Anslag årlig endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendring
(2022 kroner og endring fra 1.1.2022)

Endring utgiftsbehov per 1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	Kommunehelse	Barnevern	SUM HEMNES
2023	2 328	-157	-1 899	48	48	-157	210
2024	683	-1 730	1 029	40	-13	-143	-134
2025	2 691	-629	-1 403	10	-18	-177	475
2026	-499	-1 730	-1 147	5	-71	-250	-3 692
2027	5 289	-1 101	-752	-198	103	-167	3 175
2028	1 003	1 101	-2 358	-135	-24	-101	-513
2029	3 820	-629	-688	-76	-27	-146	2 252
2030	489	-1 258	-459	-162	18	-137	-1 509
2031	1 479	-1 415	-229	-196	35	-181	-507
2032	3 878	-1 573	0	-197	86	-151	2 044
Sum 2023-2032	21 163	-9 121	-7 905	-861	137	-1 611	1 803

Modellen som beregner utgiftsbehov, forutsetter at faktisk befolkningsutvikling blir lik prognosen.

Endringer i utgiftsbehov over 10 viser at kommunen må forvente å bruke kr 21 mill. mer på Pleie og omsorg og kr 17 mill. mindre på Grunnskole og Barnehage.

Fremtidsbildet

Vedlagt følger noen innledende vurderinger til temaet. Disse er vanskelelig å tallfeste, men er fakta som bør tas med i vurderingen når strategiske valg foretas. Tallgrunnlag om vi kjenner er beskrevet i resten av Kap.

Hva kan påvirke overføringen fra stat til kommunene:

-Demografikostnader. Er beskrevet nærmere for Hemnes kommune. Dette er en utfordring som gjelder hele Norge, spesielt utkantkommunene. For øvrig er dette også en utfordring som gjelder mesteparten av Europa. Det er sannsynlig at de økte kostnadene vil føre til reduksjon av kommunenes frie inntekter eller en øremerking av midler til Omsorgssektoren.

-Økte kostnader til: Sykehus, flyktninger, forsvar. Særlig en utfordring for Europa. Den europeiske økonomien har blitt kraftig redusert relativt til den amerikanske, fra 90% for 10 år siden til 65% nå. Motvirkes i Norge ved høyere pris på olje og gass. Konsekvenser for rentenivå/ inflasjon og midler til overføring til kommunene?

-Krig i Ukraina og Midt østen og handelshindringer mellom store økonomier som USA og Kina, vil øke kostnadsnivået og legge press på inflasjonen.

-Klima og fornybar energi. For å motvirke den pågående klimakrisen må investeringer i fornybar energi og reduksjon av fossil energi. Vil over tid ha store konsekvenser for Norge i form av reduserte inntekter i olje og gass samt økte kostnader til investeringer i fornybar energi.

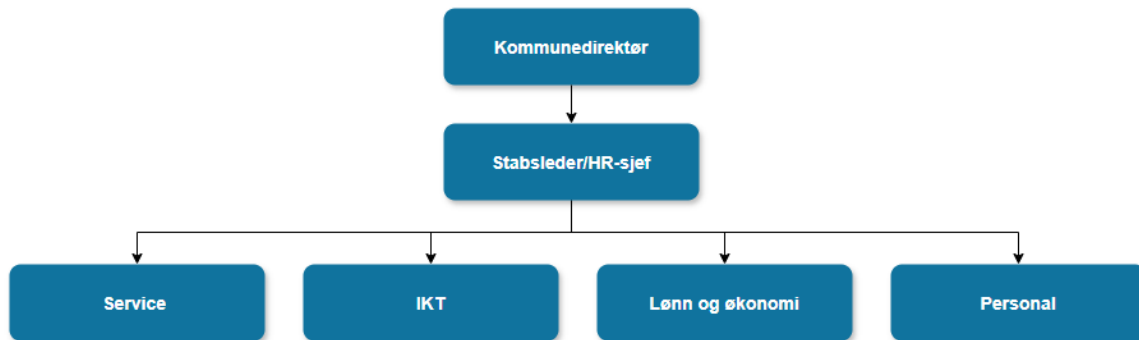
-Oljefondet. Norge har gjort seg avhengig av overføringer fra fondet for å balansere statsbudsjettet. Kriser som skaper en krise aksje og eller valutamarkedet vil kunne ha store konsekvenser for fondsutviklingen

-Kraft. Hemnes kommune er avhengig av kraftinntekter for å balansere budsjettet (18-20% av budsjettet). Det er meget sannsynlig at forsøkene på å omfordele disse inntektene fra vertskommuner som Hemnes til andre kommuner vil fortsette. Over tid blir innflytelsen til kraftkommunene redusert pga. demografiske årsaker. Velgermassen øker i sentrale kommuner.

-Reduserte statlige overføringer. «Kamp» mellom kommunene. Det er varslet at årets statsbudsjett inneholder en omfordeling til skattesvake kommuner. Det har i år slått heldig ut for Hemnes.

2 Administrasjon

Stab og administrasjon er per i dag organisert slik:

Service:

På serviceavdelingen er det per i dag tre årsverk.

I denne tjenesten inngår sak og arkiv, sentralbord, fakturamottak, postlister, oppfølging av politiske saker mm. Avdelingen drifter i dag alle lovpålagte tjenester, men er veldig sårbar. Ved valg kreves det ressurser både før, under og etter. Dette er ressurser som i det daglige følger opp serviceavdelingens oppgaver, noe som medfører redusert kapasitet til vanlige driftsoppgaver i valgperiodene. Bemanningen i serviceavdelingen påvirker kommunens effektivitet og nøyaktighet i henhold til de arbeidsområdene som er nevnt ovenfor.

Kommunen har i dag et større papirarkiv på rådhuset i Korgen, samt flere mindre fjernarkiv på ulike lokasjoner i kommunen. For å følge opp vedtak om avhending av "Statkraft-delen" av rådhuset, er det nødvendig å få store deler av disse arkivene forsvarlig pakket og lagret hos arkiv i Nordland i Bodø. Per i dag er det ikke kapasitet i avdelingen til å få utført dette, og det må opprettes et prosjekt som finansieres. Dette er et ledd i en arealeffektivisering. Statkraftbygget er vedtatt skal avhendes i løpet av økonomiplanperioden 2023-2026. (jmf. Kommunestyret vedtak 31/22)

IKT:

Informasjons- og teknologiavdelingen består i dag av fire årsverk.

Denne avdelingen tar hånd om alle kommunens datasystemer. Avdelingen står for alle innkjøp av datamaskiner, nettbrett, skjermer, tastatur, datatilbehør og annet relevant utstyr på vegne av alle avdelinger.

Avdelingen bistår hele organisasjonen med daglige utfordringer innenfor fagområdet. For avanserte utfordringer brukes det en del konsulenttimer på feilretting innenfor telefoni, nettverk og serverdrift.

Årsverkene er også prosjektledere for ulike digitaliseringsprosjekter av ulike størrelse. Dette er et viktig ledd i å utvikle kommunens tjenesteproduksjon, samt å effektivisere daglig drift.

IKT-avdelingen overvåker alle lokale servere i kommunal drift, samt også for en del andre omkringliggende kommuner. Med dagens trusselsituasjon for informasjonssikkerhet, er det viktig med god kompetanse på datasikkerhet.

Hemnes kommune hadde en digitaliseringsplan som er moden for revidering. Denne har blitt fulgt opp i perioden 2019 – 2023 og de fleste fagsystemer og programmer har blitt flyttet over i skytjenester. Det lokale datasenteret er likevel modent for utskifting, og det vil bli behov for en investering i nærmeste framtid for å opprettholde sikker drift og datalagring.

Lønn og økonomi:

Lønn og økonomi består i dag av 5,5 årsverk. Av disse er ca. 1,5 årsverk dedikert til oppgaver innenfor lønn og 3 årsverk til økonomi. Under dette inngår regnskap, budsjettoppfølging, reguleringer, økonomioppfølging prosjekt og investering og rapporteringer av ulike art.

Avdelingen er sårbar da det i perioder er stort ressursbehov for å levere innen gitte frister. Dette innebærer stor arbeidsbelastning deler av året, noe som over tid kan medføre økt sykefravær. Ved økt fravær vil ikke avdelingen være rustet for å imøtekomme frister for lovpålagte oppgaver. Lønnsutbetalinger, regnskap og budsjett er oppgaver hvor fravær vil være kritisk for kommunen med dagens bemanning.

Innen dette fagområdet er det et stort behov for endring av fagsystemer og digitalisering. Systemet som i dag benyttes er foreldet og systemleverandøren vil ikke lengre tilby oppgraderinger. Nytt system vil effektivisere avdelingen og gir rom for nytenking og forenkling av dagens oppgaver.

Personal:

Personalavdelingen består i dag av 2,9 årsverk. Avdelingen har som hovedoppgave å støtte ledere på alle avdelinger i organisasjonen for å sikre at alle ansatte blir fulgt opp på en god måte. Herunder inngår rekruttering, samarbeid med tillitsvalgte, HMS, sykefraværsoppfølging, kompetanseutvikling, reglementer og retningslinjer, personalsaker, mm.

Avdelingen har over år hatt lav bemanning, noe som har medført et større etterslep på nesten alt av planverk som avdelingen er ansvarlig for. Dette medfører et stort ressursbehov for å ivareta reglementer og retningslinjer. Fremtidige utfordringer vil kreve en omstilling i arbeidsmetode og ressursbruk.

Avdelingen er sentral i å gjøre Hemnes kommune til en enda mer attraktiv arbeidsgiver, noe som vil være tvingende nødvendig i fremtiden. Se eget kapittel i dette kunnskapsgrunnlaget.

Generelt for administrasjonen:

For alle avdelinger og stabsfunksjoner vil det bli aktuelt å utrede interkommunale samarbeid og potensiale for digitalisering. Dette er også en føring som blir lagt fra Statsforvalter. Fra tidligere har vi slikt samarbeid innenfor digitalisering og beredskap.

Beredskap:

Kravene til kommunenes beredskap er omfattende og dekker et bredt spekter av områder. De kan oppsummeres i følgende hovedpunkter:

Systematisk arbeid:

Kommunen skal ha et systematisk og helhetlig arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette innebærer at kommunen må:

- **Identifisere risikoer og sårbarheter:** Gjennomføre en grundig risiko- og sårbarhetsanalyse for å kartlegge hvilke typer uønskede hendelser som kan ramme kommunen, og hvilke befolkningsgrupper og områder som er mest sårbare.
- **Utvikle planer og tiltak:** Basert på risiko- og sårbarhetsanalysen skal kommunen utarbeide planer og tiltak for å forebygge, håndtere og gjenopprette etter uønskede hendelser. Planene skal omfatte både kommunens egen virksomhet og samhandling med andre aktører.
- **Øve og trene:** Kommunen skal regelmessig øve og trene på å håndtere uønskede hendelser. Dette er for å sikre at planene er operative og at kommunen har de nødvendige ferdighetene og ressursene til å håndtere en krise.
- **Vurdere og forbedre:** Kommunen skal regelmessig vurdere og forbedre sitt arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette er for å sikre at arbeidet er effektivt og tilpasset nye trusler og utfordringer.

Samarbeid og samordning:

Kommunen skal samarbeide med andre aktører for å forebygge og håndtere uønskede hendelser. Dette innebærer blant annet:

- **Samarbeid med statlige myndigheter:** Kommunen skal samarbeide med statlige myndigheter, som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og statsforvalteren, om saker som omhandler samfunnssikkerhet og beredskap.
- **Samarbeid med andre kommuner:** Kommuner kan samarbeide med hverandre om beredskapsplanlegging, øvelser og anskaffelser av beredskapsutstyr.
- **Samarbeid med næringslivet:** Kommunen kan samarbeide med næringslivet for å forebygge ulykker og andre uønskede hendelser.
- **Samarbeid med frivillige organisasjoner:** Kommunen kan samarbeide med frivillige organisasjoner, som Røde Kors og Norsk Folkehjelp, i beredskapsarbeidet.

Informasjon og kommunikasjon:

Kommunen skal informere befolkningen om risikoer og sårbarheter, og om hvordan de kan forberede seg på og håndtere uønskede hendelser. Kommunen skal også ha en god plan for å kommunisere med befolkningen under en krise.

Ressurser:

Kommunen skal ha tilstrekkelige ressurser til å håndtere uønskede hendelser. Dette innebærer blant annet:

- Økonomiske ressurser: Kommunen skal ha tilstrekkelige midler til å finansiere beredskapsarbeidet.
- Personell: Kommunen skal ha tilstrekkelig med kompetent personell til å håndtere uønskede hendelser.
- Utstyr: Kommunen skal ha nødvendig utstyr for å håndtere uønskede hendelser.

I tillegg til disse hovedpunktene, er det en rekke spesifikke krav som stilles til kommunenes beredskap. Disse kravene er beskrevet i forskrift om kommunal beredskapsplikt og i annen relevant lovgivning. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-08-22-894>

Det er viktig å merke seg at kravene til kommunenes beredskap er tilpasset den enkelte kommunen. En liten kommune med få innbyggere vil ikke ha de samme behovene som en storbykommune med mange innbyggere.

For mer informasjon om kravene til kommunenes beredskap, se følgende nettsider:

- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB): <https://www.dsb.no/>
- Statsforvalteren i Nordland: <https://www.statsforvalteren.no/nordland/>

Status Hemnes:

Hemnes kommune ansatte i 2019 egen beredskapskoordinator i en delt stilling med andre fagområder. Dette etter tilsyn fra Statsforvalteren i Nordland som avdekket at kommunens planverk ikke tilfredsstilte dagens krav. Det ble satt i gang et større arbeid for revisjon av den overordnede ROS-analysen. På grunn av pandemien som rammet hele verden i mars 2020, ble arbeidet i en periode begrenset da mange av kommunens ressurser måtte omprioriteres. ROS-analysen ble imidlertid ferdigstilt i starten av 2024 og er sendt ut på høring. Etter høringsfristens utløp har det kommet to høringssvar som skal sjekkes ut før den går til endelig politisk behandling. ROS-analysen skal danne grunnlag for revisjon av overordnet beredskapsplan med tilhørende tiltaksplan. Jobben forventes ferdigstilt i 2024, og skal jevnlig oppdateres i en kontinuerlig jobb videre.

Hemnes har deltatt i et interkommunalt prosjekt fasilitert av RKK Vefsn over to år for å ha et større nettverk innenfor beredskap. Nettverket bidrar til at Hemnes kommune kan jobbe med planverk slik forskriften om kommunal beredskap krever.

Ved større næringsetableringer frem i tid, må Hemnes kommune oppdatere sitt planverk for å ta høyde for andre typer hendelser. Dette er ikke noe som kan utarbeides før det eventuelt er klart

hvilken type etableringer det er snakk om. Dagens beredskap tar ikke høyde for et eventuelt endret risikobilde ved nyetableringer.

3 Helse og omsorg

Beskrivelse av tjenesteområdet:

Tjenesteområde Helse og omsorg består av enhetene omsorg og helse, samt NAV og Flyktningetjenesten. (Flyktningetjenesten skal overflyttes tjenesteområde oppvekst og familie, men er satt på vent pga. rekrutteringsutfordringer)

Enhet helse omfatter:

- Miljøtjenesten
- Legetjenesten
- Tjenesten for rus og psykisk helse (ROP).
- Mestrings og vurderingsteam (MOV), som er en nyetablert avdeling og består av:
 - Tildelingskontor

- Fysio/ergo
- Demenskoordinator
- Kreftkoordinator
- friskliv.

Legetjenesten er lokalisert med kontor både på Hemnesberget og i Korgen.

Miljøtjenesten har en bemannet bolig på Hemnesberget og to i Korgen. I tillegg har de avlastningsbolig for barn.

ROP tjenesten er lokalisert i Korgen, og drifter lavterskel tilbud til innbyggere med moderate til lette rus og psykiatri lidelser.

Enhet omsorg omfatter:

- Omsorgssentre i Korgen og på Hemnesberget, som begge omfatter
 - Sykehjem
 - Hjemmesykepleie
 - Omsorgsboliger
 - Dagrehabilitering
 - Fellestjenester/ Kjøkken
- Korgen Omsorgssenter sine sykehjemsavdelinger:
 - En avdeling for personer med demens og en avdeling for personer med ulike kognitive utfordringer
 - En korttidsavdeling
 - En somatisk avdeling
 - En seng til øyeblikkelig hjelp døgnopphold lokalisert på korttidsavdelingen.
- Hemnesberget omsorgssenter sinesykehjemsavdelingene:
 - En somatisk avdeling
 - En avdeling for personer med demens

NAV og flyktningetjenesten er organisert direkte under kommunalsjef.

NAV Hemnes

- 50 % statlig og 50 % kommunalt, med kommunalt ansatt leder.
- Den statlige siden tilhører tjenesteområde Rana sammen med Nesna og Hattfjelldal, der Rana er hovedkontor og har et særskilt ansvar for oppgaveløsning i tjenesteområdet.

Flyktningetjenesten

- Er lokalisert på Hemnesberget
- Har et tett samarbeid med voksenopplæringen og NAV i prosessen med bosetting.

Kvalitet på tjenestestruktur

Tjenester som tilbys i helse og omsorg i Hemnes kommune er geografisk lokalisert to steder, både på Hemnesberget og i Korgen. Dette gjelder sykehjem, hjemmesykepleie, omsorgsboliger med bemanning, boliger innen miljøtjeneste og legekontor.

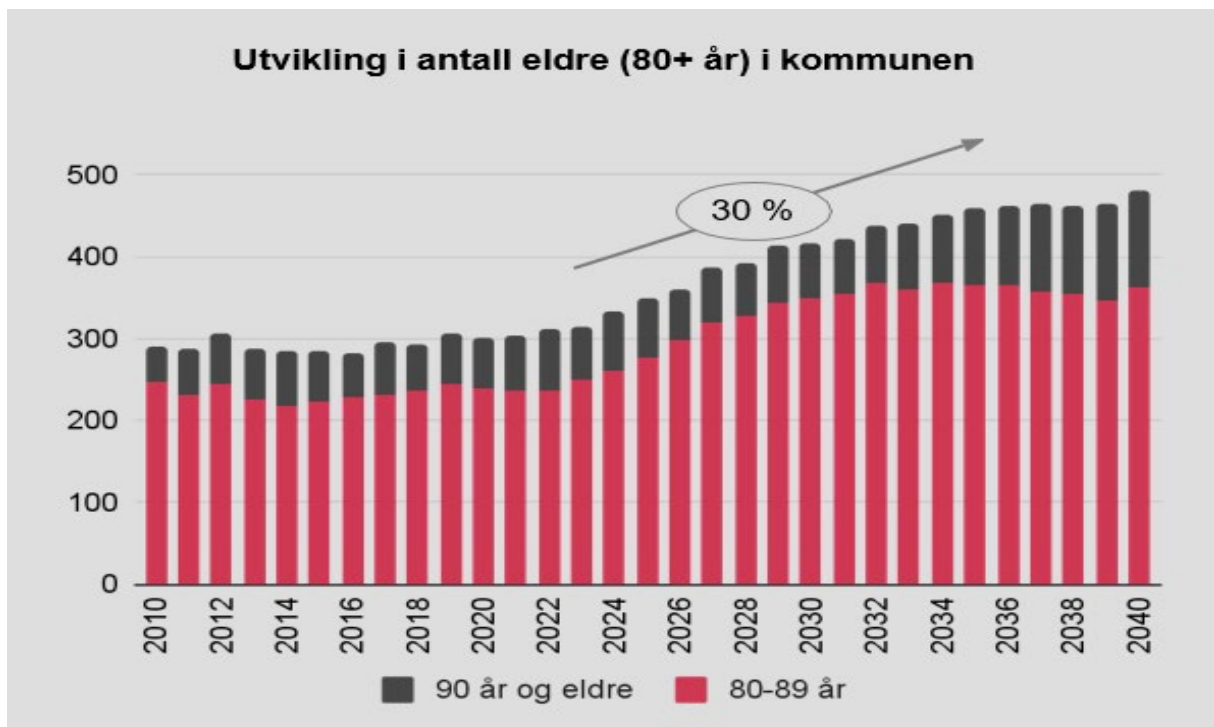
Helse og omsorg i Hemnes kommune tilbyr tjenester på høyt nivå med **høyere bemanningsfaktor og flere heldøgns omsorgsplasser enn gjennomsnitt i resten av landet.**

Dette kommer frem i rapport om utredning av fremtidens helse- og omsorgstjenester 2024 utført av PWC. (Rapporten ligger som vedlegg til kunnskapsgrunnlaget). Dette medfører at kommunen kan tilby omsorgsplasser på et tidligere tidspunkt enn mange andre kommuner, og at den klarer å håndtere utskriving fra sykehus når pasienter blir meldt ferdigbehandlet.

Helse og omsorg står imidlertid fremfor en betydelig utfordring, beskrevet i NOU 2023:4 Tid for handling – Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjenesten.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-4/id2961552/>

Den skisserer en kommende demografisk utvikling der vi blir flere eldre, kombinert med forventet mangel på helsepersonell i fremtiden. Den konkluderer med at dagens organisering av helse- og omsorgstjenester ikke er bærekraftig i fremtiden og at det må gjøres betydelige grep og omlegging.

I rapporten fra PWC kommer det fram at Hemnes kommune vil få en økning i antall eldre med 30% den neste 10 årene.

I lys av den demografiske utviklingen samt forventet mangel på helsepersonell beskriver PWC rapporten noen utfordringer med dagens organisering som kan gi innbyggerne i Hemnes kommune et mangelfullt tilbud innen helse- og omsorg i fremtiden.

- Små enheter og fragmenterte tjenester er ressurskrevende. Det blir mindre mulighet til å hente ut stordriftsfordeler, det krever mer spesialisert personell og tjenestene er mer sårbare ved svingninger i tjenestebehov.
- Små fagmiljø svekker den faglige utviklingen, og øker behov for spesialisert kompetanse. Ansatte står i større grad alene med faglig ansvar, kommunen må ha dobbelt opp av alle spesialroller, og redusert mulighet for faglig utvikling.
- Mange med høy kompetanse må utføre oppgaver som ikke krever helsefaglig bakgrunn ved små enheter, da det ikke oppgaver nok til å ansette både folk med helsefaglig bakgrunn og folk med annen kompetanse.

Ifølge rapporten vil en fortsettelse av dagens drift de neste 10 år, føre til at tjenesten vil få en utgiftsøkning på 40 mill, trenge 23 nye sykehjemsplasser og kreve 36 nye årsverk med helsefaglig kompetanse.

Å rigge seg for fremtiden:

For å møte fremtidens utfordringer peker PWC rapporten på 11 tiltak og innsatsområder:

Vi løfter frem 11 tiltak og innsatsområder som kan hjelpe Hemnes kommune med å møte fremtidens utfordringer i helse- og omsorgstjenestene

Tiltak

Flere av disse tiltakene er kommunen allerede i gang med:

- Styrket arbeid med forebyggende tjenester gjennom frisklivssentralen, forebyggende hjemmebesøk og opprettelse av mestrings og vurderingsteam.
- Fordele oppgaver etter kompetanse gjennom prosjektet bemanningsledelse
- Standardiserte tjenestebeskrivelser og rutiner for tildeling gjennom prosjektet det gode pasientforløp og interkommunalt prosjekt om innsats- og vurderingsteam.
- Øke og styrke bruken av velferdsteknologi gjennom deltagelse prosjektet digital hjemme oppfølging og innføring av ressursperson på velferdsteknologi og implementering.

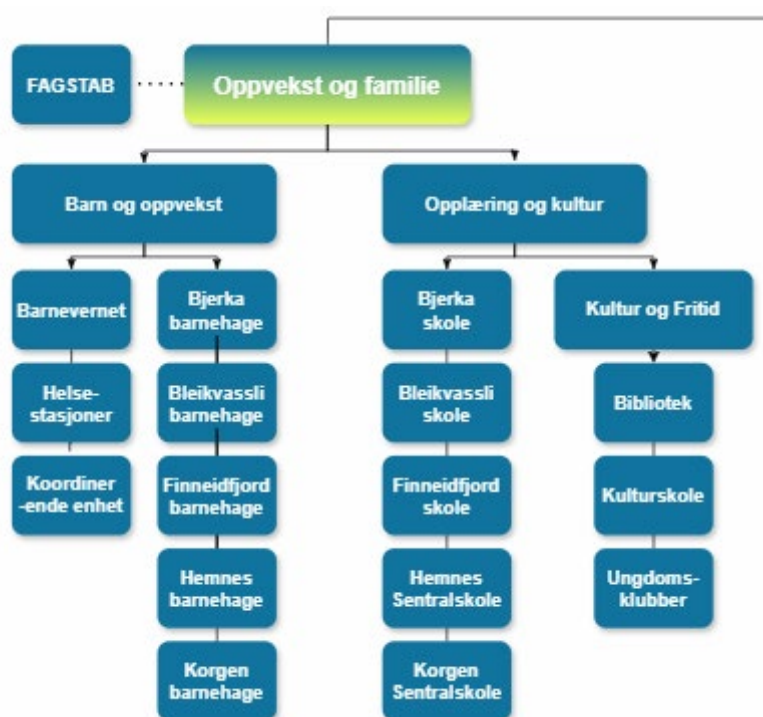
Kommunen starter nå en prosess med å se på mulighetsrommet for å organisere tjenestene mer bærekraftig på bakgrunn av anbefalinger og funn i rapporten fra PwC.

I prosessen legger en opp til stor grad av medvirkning av alle nivå i kommunen, der både politikere, tillitsvalgte, brukerrepresentanter og ledere medvirker. Dette vil danne grunnlag for utarbeidelse av ny Helse- og omsorgsplan i 2025.

4 Oppvekst og familie

Beskrivelse av tjenesteområdet oppvekst og familie

Tjenesteområdet Oppvekst og familie består av enhetene «Barn og oppvekst» og «Opplæring og kultur». Flyktningetjenesten skal overføres til dette tjenesteområdet, under enhet opplæring og kultur, men er satt på vent i påvente av rekruttering.

Enhet barn og oppvekst består av

- fem barnehager
- Barnevern
- to helsestasjoner
- en familietjeneste (tidligere koordinerende enhet).

Det er en barnehage på hvert av de fem tettstedene i kommunen. Helsestasjonene er plassert på de to største tettstedene Hemnesberget og Korgen, i tillegg yter vi skolehelsetjeneste ute i skolene. Barnevernet og familietjenesten er lokalisert i Korgen.

Enhet opplæring og kultur består av

- fem skoler
- Voksenopplæring
- underavdelingen «kultur og fritid», som igjen består av
 - Kulturskole

- to bibliotek
- fire ungdomsklubber.

Det er en skole på hver av de fem tettstedene i kommunen. Det er 1-10 skoler i Korgen, på Hemnesberget og i Bleikvasslia. Det er 1-7 skole på Finneidfjord og 1-4 skole på Bjerka. Det er en ungdomsklubb på hver av tettstedene Hemnesberget, Finneidfjord, Korgen og Bleikvasslia. Bibliotekene er fordelt på de to største tettstedene, Korgen og Hemnesberget. Kulturskolen har kontor i Korgen, men yter tjenester flere steder i kommunen.

Mer om tjenestene

De største tjenestene i oppvekst og familie er barnehage og skole. De er geografisk lokalisert på alle tettstedene i Hemnes kommune. I tillegg har både helsestasjon og bibliotek avdelinger i Korgen og Hemnesberget.

Barnehage:

Lovverk og kommunale strategier

Barnehagesektoren styres av Barnehageloven med forskrifter.

Lenke til barnehageloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Lenke til forskriftene: <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/andre-dokumenter/kd/2011/Forskrift-til-barnehageloven/id2009006/>

Barnehageloven ble sist endret 08.03.2024. Den største milepælen kom i endringen i 2005, da barns rett til medvirkning ble lovfestet. I 2021 kom det et nytt kapittel hvor krav til barns psykososiale miljø i barnehagen ble nedfelt.

Barnehagene har siden 2006 tilhørt utdanningsdepartementet.

Barnehagene i Hemnes jobber etter en lokal "Kvalitet og kompetanseplan".

Kommunen har også en plan for aktivitetsplikten, som angår barns psykososiale miljø.

Hele oppvekstsektoren har en politisk vedtatt plan, «Leselyst i Hemnes», som skal sikre utvikling av gode lese- og skriveferdigheter.

Om barnehagene i Hemnes

92,4% av barn født i Hemnes kommune mellom 0 – 5 år benyttet barnehageplass i 2022 (SSB)

Personell

Antall stillinger barnehagelærere: 25

Antall stillinger barne- og ungdomsarbeider: 49

Antall stillinger merkantilt: 100% (sammen med Opplæring og kultur)

Antall stillinger administrativt: 100% enhetsleder, 140% spesialpedagog, 100% kommunal logoped.

Bemanningsmessig så følger barnehagene i Hemnes kommune minimumsnormen til bemanning, hjemlet i lov om barnehage. Dette gjelder både grunnbemanning minimumsnorm, samt pedagogbemanning.

Barnehagene i kommunen har over tid hatt manglende tilgang på kvalifisert personell:

- **Barnehagelærere**
Barnehagene har de siste 10 årene vært drevet med dispensasjoner fra utdanningskravet som følge av for få utdannede barnehagelærere. Arbeidsgiver har satt inn tiltak og det er nå 6 fast ansatte fagarbeider som tar utdanning som barnehagelærere. Om noen år vil situasjonen derfor antakelig være forbedret med tanke på å innfri kravet til pedagognorm i barnehageloven.
- **Barne- og ungdomsarbeidere**
Det er mangel på barne- og ungdomsarbeidere i barnehagene.
Barnehagene tar imot lærlinger i barne- og ungdomsarbeiderfaget som et tiltak for å bøte på mangelen.
- **Vikarer**
Det er en stor utfordring å få tak i vikarer å sette inn både ved lang- og korttids fravær. Det ses med stor bekymring på dette for tiden videre fremover.

Rekruttering av personell er med andre ord en stor utfordring for å kunne gjennomføre barnehagedrift på en forsvarlig måte i henhold til lovverket i tiden fremover.

Omdømme:

Barnehagene i kommunen har et godt omdømme blant kommunene på Helgeland. Vi er bl.a. kjent for å ha gode rutiner og god struktur på språkstimulering, forebygging og iverksetting av tiltak. Vi har fått tilbakemelding fra ansatte i nabokommuner at vi har fagområdene og rammeplanen i fokus, at vi jobber godt pedagogisk, og at vi er fremoverlent med tanke på utvikling.

Foreldreundersøkelsen viser også gode resultater, selv om vi ser at det er et potensiale for utvikling.

Bygg:

Barnehagene har de siste 10 årene blitt prioritert i investeringsbudsjettene med tanke på nybygg og renovering av eksisterende bygningsmasse. Vi har barnehager som hovedsakelig driftes i gode og bra tilpassede lokaler. Slik det ser ut nå er det f.o.f. Hemnes barnehage som har behov for å tilrettelegges på en bedre måte for mer optimal barnehagedrift.

Arealmessig har kommunen god kapasitet til å kunne ta imot ekstra barn i alle barnehagene. Det er dermed muligheter for vekst. Det er imidlertid også en utfordring å ha god kapasitet. Det medfører betydelige kostnader på areal som strengt tatt ikke er nødvendig. Sett i lys av at Hemnes har behov

for å redusere areal med bakgrunn i en relativt stor bygningsmasse med dårlig vedlikehold, er dette utfordrende. Kommunen har mulighet til å vurdere å redusere arealet benyttet til barnehagedrift gjennom å samle ungene i færre barnehager, og benytte reduksjon i driftskostnader til andre driftsoppgaver i kommunen.

Andre utfordringer

Små barnehager gir utfordring med små fagmiljøer. Hva dette innebærer av utfordringer er beskrevet under bl.a. attraktiv arbeidsgiver i kunnskapsgrunnlaget. Beskrivelsen av utfordringene med små fagmiljøer i Helse og omsorg vil på de fleste måter være likelydende for barnehagene. For barnehagen spesielt vil den ovenfor nevnte vikarsituasjonen medføre utfordringer når man har få ansatte og ikke kan overføre oppgaver til andre ansatte i situasjoner hvor man ikke får tak i vikarer.

Ordningen med at ansatte skal lage mat til ungene i barnehagen er ikke lovpålagt, men er kostnadskreven og krever personell. I en situasjon hvor økonomien og tilgangen på personell/vikarer blir utfordret, er dette et tilbud som bør vurderes om skal opprettholdes. Opprettholdelse av mattilbudet betyr at det er andre tjenester kommunen ikke kan yte.

Helsestasjon- og skolehelsetjenesten og foreldreveileder

Lovverk

Helsestasjonsprogrammet, skolehelsetjenesten, helsestasjon for ungdom og svangerskapsomsorg er lovpålagt i henhold til Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester <http://www.lovdata.no/all/hl-20110624-030.html> og forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten <http://www.lovdata.no/for/sf/ho/xo-20030403-0450.html>. Helsestasjonsprogrammet er et tilbud til alle barn i alderen 0-5 år, med regelmessige konsultasjoner på helsestasjonen.

Tjenesten har for tiden:

- 2 helsestasjoner - Korgen og Hemnesberget.
- 5 helsesykepleierstillinger
Helsesykepleier er stasjonert på helsestasjonen og / eller i skolehelsetjenesten, og har kontor ved alle skolene i kommunen.
- 50 % jordmorstilling
- 1 foreldreveilederstilling
- Lege tilknyttet hver helsestasjon 2-3 timer pr. Uke
- Fysioterapeut tilknyttet hver helsestasjon 2 dager i måneden.

Helsestasjon

Helsestasjonstilbudet tar utgangspunkt i veileder for helsestasjonen- retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjonen, skolehelsetjenesten og helsestasjon for

ungdom. <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten/helsestasjon-05-ar>

Tilbudet følger et standardisert program med 14 konsultasjoner på helsestasjonen, inkludert et hjemmebesøk til alle nyfødte. Ofte har vi flere konsultasjoner av ulike årsaker (vekst, motorikk, utvikling, psykisk helse etc.).

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjenesten er en videreføring av tilbudet og oppfølgingen ved helsestasjonen.

Skolehelsetjenesten tilbyr veiledning og samtaler etter behov og ønsker.

Helsesykepleier har «åpen dør» og faste kontortider ved skolene.

Hovedpoenget med skolehelsetjenesten er å nå barn og unge der de er: på skolen. Det er drop-in tjeneste for elevene. Drop-in kan brukes uten å bestille time eller involvere foreldre.

Mange elever følges over tid, og enkelte blir henvist videre, eller det opprettes samarbeid med foreldre og andre instanser.

Helsestasjon for ungdom

For 3 år siden hadde vi ikke helsestasjon for ungdom i Hemnes, derfor fikk vi prosjektet helsestasjon for ungdom i Hemnes kommune i 3 år som sluttet 31.des. -23.

Her har helsesykepleier hatt oppfølging med elever i overgangen mellom grunnskole og videregående skole, og hatt samarbeid med ulike instanser der det har vært behov.

Det har også vært samarbeid med ungdomsråd og klubbene. Det har vært åpen helsestasjon for ungdom etter skoletid. Helsesykepleier har hatt faste dager på ungdomsskolene og hatt et nært samarbeid med de andre helsesykepleiere i skolene. Både oppfølging av enkeltelever og i undervisning i klasser.

Svangerskapsomsorgen

I januar-24 fikk vi nytilsatt jordmor i 50% stilling. I litt over et år leide vi tjenesten fra Helgelandssykehuset.

Svangerskapsomsorgen utføres i tråd med Nasjonal faglig retningslinje.

Gravide skal få kunnskapsbasert informasjon og skal ha innflytelse på oppfølgingen i svangerskapet. De får tilbud om minimum 8 konsultasjoner + ultralyd.

Foreldreveileder

Dette er et lavterskeltilbud til familier som har behov for ekstra veiledning/ oppfølging. Foreldre tar kontakt selv eller får videreformidlet kontakt av samarbeidspartnere (f.eks. Skole). Foreldreveileder

har individuelle samtaler med barn og ungdom, med foreldre, og har grupper med barn og ungdommer.

Det er bestemt at foreldreveileder skal over i familietjenesten og ikke lengre være ansatt på helsestasjonen.

Familietjenesten

Familietjenesten i Hemnes er under oppbygging, og er et tverrfaglig tilbud til familier med barn mellom 0 – 18 (24) år.

Familietjenesten er kommunens avdeling/tjeneste for å imøtekomme nye behov for forebygging og tiltak/tjenester på et lavere nivå. Intensjonen med opprettelsen av Familietjenesten er å samle fagressursene i en tjeneste, bedre samarbeid, en mer helhetlig tanke på hjelpetjenestene vi har. Hemnes kommune skal gi rett tjeneste til rett tid, fra rett sted. Kommunen skal gi et samlet tilbud med én dør inn.

Familietjenesten tilbyr i dag tjenester som kartlegging, veiledning, samtaler, koordinering av tjenester, informasjon, kurs, COS veiledning, og etter hvert PMTO behandling. Tjenesten gjennomfører i dag fordelingsmøter, hvor ulike fagpersoner deltar. Dette være familieveileder, COS veileder, helsesykepleier, KE, barnevern.

Familietjenesten har behov for å utvide/øke ressursene med tanke på å skal tilby tjenester på et lavere nivå/forebyggende perspektiv. Nøyaktig hvilke fagressurser/kvalifikasjoner/utdanning tjenesten mangler i dag, vil det gjøres vurderinger på etter hvert.

Samarbeid med andre instanser

For å gi barn med utfordringer god nok og omfangsrik nok hjelp, er det i mange tilfeller nødvendig at flere instanser samarbeider med å løse utfordringene. Dette ligger innbefattet i barnevernreformen/oppvekstreformen som kom i 2022. Da innhentes det samtykke fra foreldre for samarbeid med barnehage, skole, barnevern, tannhelsetjeneste, BUP, fastlege, fysioterapeut og andre, for å sikre barnet best mulig oppfølging.

Det er faste samarbeidsmøter med andre instanser. Helsesykepleiere deltar på foreldremøter gjennom skolen. Det deltas i ansvarsgruppemøter og de ansatte er enkelte ganger koordinatorene.

BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) er et system som skal være med på å løse utfordringene med mange samarbeidende instanser. Dette er innført i Hemnes kommune, men det må fortsatt jobbes en del med å få det i daglig bruk i hele organisasjonen.

Tjenesten har mange telefoner om ulike problemstillinger, fra foreldre, ungdommer, barnehager og skoler, der vi gir veiledning og informasjon.

Utfordring bygg:

Helsestasjonen er, som nevnt, i dag lokalisert på to ulike steder, Hemnesberget og Korgen. Tilbakemeldingen fra ansatte i tjenesten og fra administrativ ledelse i kommunen er at det er ønskelig å slå sammen tjenestetilbudet. Dette betyr at tilbudet bør gis fra ett sted i kommunen. Det stilles hele tiden større krav til tjenestene i kommunen. En av hovedutfordringene til kommunen (som beskrevet under HR i kunnskapsgrunnlaget) er små fagmiljø. Det medfører utfordringer med å ha nok kompetanse til tjenestene som skal utføres, samt å fordele kompetansen utover de ansatte. En liten kommune med samme tjenester flere steder ender fort opp med å måtte ha flere ansatte enn nødvendig for å kunne tilby nødvendig kompetanse alle tjenestestedene. Det er også en fare for at de ansatte ikke får oppdatert seg på kompetansen internt på tjenestestedene og at praksis innenfor de forskjellige kompetanseområdene blir redusert. Det kan bety at kompetansen blir svekket, eller i hvert fall ikke utviklet, over tid. Det kan være skummelt for kvaliteten på tjenestene. Kapittelet "Dagens utfordringsbilde" i PWC sin rapport "Fremtidens Helse- og omsorgstjenester" som ligger som vedlegg, beskriver utfordringer med små fagmiljø og fragmenterte tjenester.

Andre utfordringer:

Tiltak til familier som har behov for ekstra veiledning/ oppfølging, der det ikke er nok alvorlig til bekymringsmelding, men for å forebygge at det kanskje blir det. Vi ser barn i «gråsonen» som står i fare for å utvikle seg dårlig på grunn av omsorgssituasjonen

Helsesykepleiere møter alle familier og gir veiledning, men vi har ikke kapasitet og mulighet hvis behovet blir stort over tid. Det er mange barn som får avslag fra BUP. Da har de kanskje allerede blitt fulgt opp av helsesykepleier over tid, og vi er ikke terapeuter. Det er behov for å styrke tiltakssiden. Mere skal gjøres i kommunen før de blir tatt inn i spesialisthelsetjenesten.

Vi ser en stor økning i bruk av helsesykepleiere i skolene, det er flere og flere som må følges opp over tid. Men vi kan ikke ta bort de lovpålagte oppgaver, og det betyr at ikke alle får så tidlig hjelp som de har behov for. Problemer får dermed utvikle seg.

Mer utdypende informasjon om helsestasjon, skolehelsetjeneste og familieavdelingen finnes i eget dokument i vedleggene til kunnskapsgrunnlaget.

Barnevern:

Lovverk

Barnevern er lovpålagt i henhold til Lov om barnevern.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>

Barnevernet i Hemnes har i dag

- 1 barnevernleder 100% stilling
- 5 saksbehandlere 100% stilling
- 1 merkantil ressurs 100% stilling

Alle stillingene er besatt med kvalifisert personell.

Gjennomsnittsalderen på de ansatte på barnevernet er lav, så behovet for nye ressurser som følge av avgang/pensjonering, er sannsynligvis ikke en utfordring. Ressurstilgangen er bra.

Om barnevernsreformen

Barnevernsreformen/oppvekstreformen kom i 2022. Reformen flytter mer ansvar til kommunene på barnevernområdet. Bakgrunnen for dette er at kommunen har større nærhet til familier og bedre innsikt i behovene til barn og familier. Reformen skal bidra til å styrke det forebyggende arbeidet og tidlig innsats. Hele oppvekstsektoren involveres, og målet i reformen blir kun oppnådd gjennom endringer i hele oppvekstsektoren.

Det overordnede målet med reformen er at flere utsatte barn og familier skal få den hjelpen de trenger, når de trenger den. Videre mål med barnevernsreformen er at kommunen skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging. Hjelpen skal bli bedre tilpasset barn og familiers behov. Rettsikkerheten til barn og familier skal bli godt ivaretatt. Samt at ressursbruken og oppgaveløsningen i barnevernet skal bli mer effektivt.

En utfordring for kommunen blir i dette tilfelle å styrke de kommunale tjenestene, slik at kommunen får et større hjelpeapparat/tiltaksapparat å benytte seg av. Dette bør gjøres gjennom å bygge opp en Familietjeneste, med fagpersoner/fagressurser som kan benyttes i tiltaksjobbing.

Utfordring bygg

Når det gjelder bygg/lokaler, uttrykker både de ansatte i tjenestene og administrativ ledelse i kommunen at barnevernet har behov for en samlokalisering med bl.a. familietjenesten og helsestasjon. Det er et stort behov for et nærmere og tettere samarbeid.

Skole

Lovverk og kommunale strategier

Skolene styres av opplæringsloven med forskrifter. Ny opplæringslov med nye forskrifter trer i kraft 01.08.2024. Nærmere beskrivelse kommer lenger ned i dokumentet.

Lenke til nåværende opplæringslov: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Lenke til ny opplæringslov: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2023-06-09-30?q=oppl%C3%A6ringslov>

Lenke til nåværende forskrifter: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724>
Forskrifter til ny opplæringslov er ikke ferdigstilt når dette kunnskapsgrunnlaget skrives.

Hemnes kommune har en egen strategisk plan for skolene – Læringslyst og kvalitet 2013-2022. Perioden hvor planen skulle være gjeldende er nå utløpt. En ny plan for skolene vil bli spilt inn til vurdering i forbindelse med utarbeidelse av ny planstrategi.

Planen “Leselyst i Hemnes”, som ble nevnt under kapittelet om barnehage, er også gjeldende for skolene.

Personal

Lærere:	68,45
Fagarbeidere:	13,25
Assistent:	2,74
Merkantilt:	2,5
Administrativt:	1,4
Rektor/underv.ins:	9
Kommunalsjef:	1

Rekruttering

Rekruttering er utfordrende i skoleverket. Søkning på lærerutdanningene er sviktende og mange utdannede lærere velger annet yrke enn læreryrket. Det er et forvarsel om at det kan bli mangel på lærere i fremtiden, kanskje spesielt i distriktene. Søkningen på faste lærerstillinger som utlyses til nytt skoleår har hittil gitt god uttelling i Hemnes, men stillinger utlyst som vikariat har gitt få eller ingen søkere, særlig hvis de utlyses i skoleåret. Utfordringen gjelder også fagarbeidere.

Ny opplæringslov ser ut til å gi enda sterkere krav til fagkompetanse samtidig som elevenes rettigheter til tilpasset undervisning styrkes. Det kan bety enda større behov for lærere inn i skolen, noe som kan være en stor utfordring.

Elevundersøkelsen

Hvert år gjennomfører alle skolene i Hemnes med elever fra 5. trinn elevundersøkelsen.

Gjennomføringen på 7- og 10. trinn er obligatorisk og svarene derfra benyttes til å lage en nasjonal statistikk.

Gjennom mange år har statistikken for Hemnes kommune vist at vi har utfordringer sett i forhold til både Nordland og landet. For de fleste parametere er det slik at Nordland ligger litt svakere enn landet, mens Hemnes ligger litt svakere enn Nordland igjen.

Mobbing

En bit av elevundersøkelsen omhandler mobbing. Før skoleåret 22/23 ble det innført nye kriterier for offentliggjøring av mobbetallene, slik at tallen fra Hemnes kommune ikke ble offentliggjort og de ble heller ikke frigitt til internt bruk. For skoleåret 23/24 er dette myknet opp litt, slik at kommunen har tall for flere trinn. Som for skoleårene før 22/23 viser tallene at det er utfordringer med mobbing i skolene i Hemnes. Det har de siste årene vært økende mobbetall i hele landet, en trend som også registreres i Hemnes.

Resultater og nasjonale prøver

Nasjonale prøver gjennomføres på 5., 8. og 9.trinn. Prøvene er ment å være et hjelpemiddel i kartlegging og tilrettelegging for hver enkelt elev i skolen, men gir også en statistikk for kommunen, Nordland, KOSTRA-gruppe 6 og landet.

Temaene i prøvene er engelsk, lesing og regning. Ved gjennomgang av resultatene er det to trender som utmerker seg:

- I 5.klasse er det en tendens at Hemnes sine resultater ligger lavere enn for gruppene vi kan sammenligne oss med. Det gjelder i alle typer prøver.
- Når vi kommer til ungdomsskolen kan det variere litt, men i flere tilfeller har gapet til gruppene vi sammenligner oss med blitt tettet.
- På ungdomsskolen har Hemnes kommune få elever som får resultater både på nederste og øverste nivå. Det kan virke som om vi lykkes i å løfte elevene som har utfordringer, men at vi ikke klarer å bidra godt nok til at de sterkeste elevene kan løfte seg i like stor grad.

Grunnskolepoeng

Grunnskolepoeng er et mål for det samlede læringsutbyttet for elevene når de går ut av grunnskolen. Trenden for Hemnes er at vi hvert år har hatt lavere gjennomsnittlig grunnskolepoengsum enn både Nordland og landet.

Tilstandsrapport for grunnskolene i Hemnes for flere år tilbake i tid ligger som vedlegg til kunnskapsgrunnlaget. Der finner man nærmere beskrivelser om tilstanden i hemnesskolene over tid.

Ny opplæringslov

Første august 2024 trer en ny opplæringslov i kraft. Loven er kraftig revidert og medfører en del grunnleggende forandringer. Mesteparten av loven vil ikke få konsekvenser knyttet opp mot økonomi og budsjett, annet enn at det vil kreve en opplæring i hele organisasjonen noe som medfører bruk av tid og ressurser til opplæring.

Noen viktige punkt som kan få betydning for politiske beslutninger:

§ 17-7: Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at skolene har tilgang på vikarer ved vanlig og forventet fravær.

Det som i dag heter spesialundervisning, er delt opp i 3 områder som håndteres forskjellig.

§ 11-4: Elevar har rett til den personlege assistansen dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho.

§ 11-5: Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho.

Dette bunner i enkeltvedtak som skrives uten sakkyndig vurdering. Det betyr at kommunen selv må vurdere ut fra elevens beste og et rettighetsbasert lovverk. Det kan bety et høyere nivå på ytelsen enn i dag.

§ 11-6: Elevar har rett til individuelt tilrettelagd opplæring dersom dei treng det for å få tilfredsstillande utbytte av opplæringa.

§ 11-9 utdyper innholdet i § 11-6 og presiserer at den som skal gi individuelt tilrettelagt opplæring må oppfylle kravene om relevant kompetanse i fagene det skal undervises i.

Slik vi tolker dette (også i samtaler med PPT) så betyr dette at den individuelt tilrettelagte opplæringen skal være fagspesifikk og at ingen del av den faglige opplæringen kan overlates til fagarbeider under ledelse av en lærer. Det kan bety et enda større behov for lærere i skolene enn i dag. Når fremtidens utdannete lærere i tillegg blir lektorer med få fag og kompetansebasert lønn vil dette kunne bety betydelig økte kostnader i skolesektoren, samt at det kan bli utfordrende å få tak i nok lærere med riktig kompetanse når vi har mange relativt små skoler i kommunen.

Spesialundervisning

Som skrevet i avsnittet ovenfor, så vil spesialundervisningen forandres med den nye opplæringsloven. Det må likevel nevnes at status i skolene pr 2024 er at det har vært en betydelig økning i spesialundervisningen etter grundig kartlegging og fokus på tidlig innsats de siste årene. Kommunen har en tid ligget under landsgjennomsnittet for spesialundervisning, mens vi nå ser at nivået vil ligge over. Det betyr at behovet for ressurser i skolen har vært og er økende.

Voksenopplæring

Voksenopplæringen holder til på Hemnesberget. Antall voksne som har behov for og rett på opplæring varierer, noe som også fører til variasjon i behovet for lærere og administrasjon i voksenopplæringen. I forbindelse med en relativt omfattende bosetting av flyktninger i Hemnes, er det for tiden stort behov for ressurser i voksenopplæringen.

Særskilt språkopplæring

Antall elever med annet morsmål enn norsk og samisk har økt betraktelig på skolene de siste årene. Med dette følger behov for særskilt norskopplæring, tospråklig opplæring og eventuelt også morsmålsopplæring. Det innebærer behov for lærere og fagarbeidere med ekstra kompetanse inn i skolen, samt tilrettelegging av læreverk og annen tilrettelegging.

Oppfølgingsordningen

På grunn av svake resultater i skolene over tid, både når det gjelder fag og læringsmiljø, har statsforvalteren gått inn med veiledning av skolene i Hemnes kommune gjennom det som heter oppfølgingsordningen.

Lenke: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/lokal-kompetanseutvikling/oppfolgingsordningen/hva-er-oppfolgingsordningen/>

Hemnes skal gjennom ordningen få hjelp av statsforvalteren til å heve nivået i skolene. Prosjektet er ment å vare i 3 år og har foreløpig avslutning i 2025.

Det er plukket ut to satsingsområder for Hemnes kommune:

1. Dysleksivennlige skoler (lesing). <https://dysleksinorge.no/dysleksivennlig-skole/>
2. Læringsmiljø.

Kostnader

Som nevnt i innledningen til kapittelet om oppvekst har Hemnes kommune 5 skoler som er innrettet ganske forskjellig. 3 av skolene er små fådelte skoler, mens to skoler er middels store og er fulldelte (egne klasser på hvert trinn). Tabellen nedenfor viser kostnader til undervisning pr. elev ved de forskjellige skolene over 3 år. Høye kostnader pr. elev betyr at skolen har større lærertetthet enn skolene med lave kostnader.

Skole	2021	2022	2023
Bjerka skole			
Antall elever	31	29	32
Kostnad elev	Kr. 165 919,-	Kr. 182 776,-	Kr. 187 922,-
Korgen s. skole			
Antall elever	201	196	201
Kostnad elev	Kr. 99 075,-	Kr. 107 137,-	Kr. 124 615,-
Finneidfjord skole			
Antall elever	40	40	34
Kostnad elev	Kr. 128 942,-	Kr. 137 160,-	Kr. 166 472,-
Hemnes s. skole			
Antall elever	170	174	182
Kostnad elev	Kr. 116 464,-	Kr. 120 543,-	Kr. 135 832,-
Bjerka skole			
Antall elever	29	30	24
Kostnad elev	Kr. 192 097,-	Kr. 188 090,-	Kr. 248 673,-

--	--	--	--

Utfordringer barn og unge

Ungdata

Ungdata er en spørreskjemabasert undersøkelse hvor man ønsker å kartlegge hvordan ungdom har det, og hva de driver med i fritiden. I Hemnes gjennomføres Ungdata hvert tredje år. Siste undersøkelse ble gjennomført i 2022. Her er noen utdrag. Hele undersøkelsen både for 2022 og 2019 kan leses via følgende lenker:

2022: https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Nordland_Hemnes_2022_Ungdomsskolen_Kommune.pdf

2019: https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Nordland_Hemnes_2019_Ungdomsskolen_Kommune.pdf

Svarene i tabellene nedenfor er i prosent.

Noen utfordringer ungdomstrinn 2022

	Hemnes	Nordland	Landet
Er du fornøyd med skolen du går på	54	58	64
Bruker minst en time hver dag på lekser og annet skolearbeid utenom skolen	17	28	38
Har skulket skolen siste år	37	30	27
Er fornøyd med lokalmiljøet	57	61	68
Synes tilbudet av idrettsanlegg i nærområdet er bra	59	65	71
Synes kulturtilbudet er bra	25	56	53
Tror de vil ta høyere utdanning	38	47	56
Tror de noen gang vil bli arbeidsledige	24	21	17
Er med i organisert fritidsaktivitet	52	53	59
Er fornøyd med helsa si	59	63	68
Har vært beruset på alkohol siste år	23	16	13
Har brukt hasj eller marihuana siste året	8	3	3
Har gjort hærverk med vilje siste året	17	9	9

Noe å bygge videre på ungdomstrinn 2022

	Hemnes	Nordland	Landet
Har minst en fortrolig venn	90	86	88
Har vært ute med venner størsteparten av kvelden minst to ganger siste uke	36	32	33
Har vært veldig mye plaget av følelsen av å være ensom siste uke	9	10	11
Er fornøyd med foreldrene	85	84	85
Føler seg trygg i nærområdet	87	87	84
Synes tilbudet av lokaler for å treffe andre i fritida er bra	51	47	46
Tror de vil få et godt og lykkelig liv	70	64	68
Har vært i en fritidsklubb siste måned	53	31	20
Blir mobbet minst hver 14. dag	6	10	7
Tror de vil fullføre videregående	87	82	85

Ungdata Junior

I 2022 gjennomførte elevene på 5.-7.trinn for første gang Ungdata junior. Rapporten er litt annerledes enn rapporten for ungdomstrinnet. Nedenfor ramses det opp noen trender for Hemnes sett opp mot landet. Rapporten kan leses via følgende lenke:

https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Nordland_Hemnes_2022_Barneskolen_Kommune.pdf

- Færre unger i Hemnes har minst en venn de kan stole helt på.
- Unger i Hemnes er omtrent like fornøyd med foreldrene sine som resten av landet,
- Unger i Hemnes er mindre fornøyd med skolen sin enn resten av landet.
- Unger i Hemnes er like fornøyd som landet med nærområdet der de bor.
- Unger i Hemnes benytter mer tid foran en skjerm enn landet.
- Unger i Hemnes er mye mindre fornøyd med helsa sin enn resten av landet.
- Unger i Hemnes blir mer mobbet på skole og i fritiden enn resten av landet.

I rapporten finnes også tall for hvordan jenter og gutter svarer for de forskjellige kategoriene. Det er interessant og tankevekkende.

Utdannelse befolkning

Folkehelseprofilen til Hemnes kommune for viser prosentandelen voksne i alderen 30-39 år som har fullført videregående skole eller høyere utdanning. I tabellen nedenfor ser vi tallene for Hemnes, Nordland og landet for årene 2024 og 2020:

Årstall	Hemnes	Nordland	Landet
2024	75%	77%	81%
2020	70%	74%	80%

Tabellen viser at vi har en betydelig lavere andel voksne med utdanning enn Nordland og resten av landet. Samtidig ser vi at forskjellen mellom Hemnes og Nordland og landet har minsket i perioden 2020 – 2024, noe som er positivt.

Levekår

Folkehelseinstituttet lager hvert år en oppvekstprofil for alle kommuner i landet. Et av temaene i profilen er levekår. Noen nøkkeltall der viser følgende tendens:

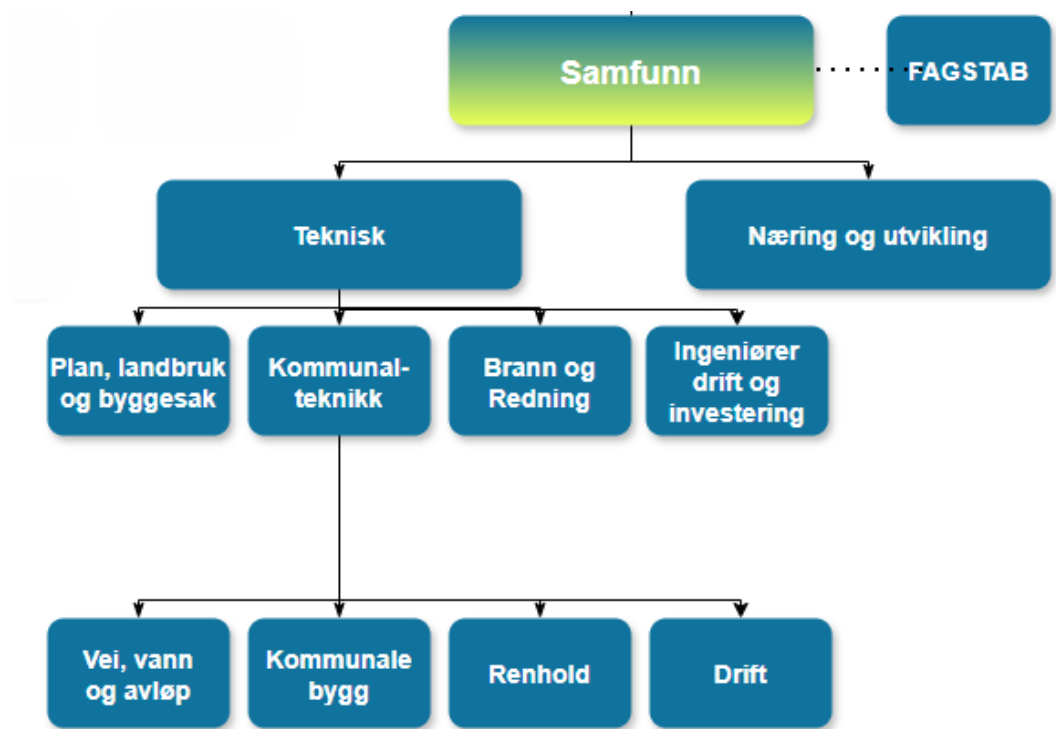
Positivt

- Hemnes har færre barn i familier med vedvarende lav inntekt enn Nordland og landet.
- Hemnes har færre barn som bor trangt enn Nordland og landet.
- Hemnes har færre unge (15-24 år) som står utenfor enn Nordland og landet.

Negativt

- Hemnes har flere barn i familier som mottar sosialhjelp enn landet.
- Hemnes har flere barn med barnevernstiltak enn landet.
- Hemnes har flere mottakere av uførepensjon (18-29 år) enn Nordland og landet.

5 Samfunn

Enhet for tekniske tjenester

Enhet for tekniske tjenester har et stort ansvarsområde som er kritisk for drift av hele kommunen.

Teknisk jobber med ca. 35 fagspesifikke lovområder, tilhørende forskrifter med veiledninger og rundskriv, norske standarder, Statlige myndighetenes oppdragsdirektiv og EU/EØS krav. Oversikt over hvilke lover ligger som vedlegg til kunnskapsgrunnlaget.

Teknisk enhet består av fagområdene

- Administrasjonsfunksjoner innen fagene:
 - Ledelse
 - Stab
 - Kommunalteknikk
 - Renhold
 - Plan
 - Byggesak
 - eiendomsregistrering og geodata
 - landbruks og utmarksforvaltning,
 - Boligutleie
 - utleie av kommunale bygg/lokaler
 - Startlån

Fast oppmøtested

Rådhuset (Veterinær møter i egen klinikk)

- prosjekt og prosjektering,
- brannvern.
- Kommunalteknikk
- Renhold/miljøservicearbeidere
- Praktisk bistand i hjemmet
- Drift av
 - Vei
 - Vann
 - Avløp
 - grønt,
 - bygg
- Brannvern
- Beredskap
- Forebygging

Hemnesberget; renholdsbase på legesenteret, byggdrift og annen kommunalteknikk i brannstasjon-bygget
Korgen; Rådhuset og Hesthagen

Hemnesberget; brannstasjon
Korgen; brannstasjon og rådhuset

Oppgaver

På avdeling Brannvern og avdeling Kommunalteknikk, samt kontor for eiendomsregistrering og geodata, settes det krav til de ansattes kursdokumentasjon, autorisasjon, sertifisering/resertifisering

Det er ikke lovpålagt å ha kommunale bygg, parker, plener eller bruer og veier, men når vi først har det, skal det driftes forskriftsmessig. Og utstyret som brukes til drift, er ofte også underlagt bestemmelser.

Sivilbeskyttelse og beredskap er regulert gjennom flere av de delegerte lovverk som er tillagt enheten. Det er et stort ansvar å forvalte faktakunnskap og regelverk på en måte som gjør at vi har trygge bo- og levestandard. Være seg flomfare, rasfare, brannfare, fare for forurensning av ytre miljø og innneklima, tilgjengelighet på våre veier og sikker drikkevannsforsyning.

Det pågår arbeid med miljørisikoanalyse, ytre miljø, som grunnlag for tiltaksplan for beredskap.

Tekniske tjenester har, gjennom sine innkjøp og generell forvaltning, ansvar som inngår i mange av FNs bærekraftsmål. Nytt for kommende år er at våre renseanlegg inngår som prøvestasjon i SINTEF Helgelands søknad om midler for forskning på marin microplast. (Hører inn under arbeidet med bærekraftsmål 14, livet i havet). Dette kan gi synergier for plastforurensning i havet og gjenbruk av plastavfall som vi ser bedrifter på Hemnesberget jobber med.

Enheten har døgntkontinuerlig drift med vaktorganisering av vintervedlikehold av kommunale veier/plasser, brannberedskap, veterinærtjeneste og drift av vann- og avløpsanleggene. Det er ressurskrevende, men kritisk for viktige tilbud til innbyggere og næringsliv.

I stabsfunksjon ligger husleieadministrasjon for nesten 150 leiligheter, flere andre utleielokaler og forretningsfører for 108 leiligheter eiet av Hemnes boligstiftelse. Vi veileder også våre leietakere i forhold til å få søke bostøtte og melde flytting i folkeregister når de flytter i kommunal bolig.

Praktisk bistand omfatter hjelp til og opplæring i dagliglivets praktiske gjøremål som har tilknytning til husholdningen, slik at den enkelte blir mest mulig selvhjulpen i dagliglivet. I samarbeid med søker avgjør kommunen innhold og omfang av tjenestetilbudet som skal gis.

Når det gjelder økonomiske oversikter, er enheten i en særstilling, da vi har 3 budsjett (drift, investering, selvkost) med tilhørende regnskap og egne momsregler. Investeringsprosjektene er i 2024 på ca. kr 37 mill. Ansatte som er lønnet via investeringsbudsjettet med låneopptak, skal ikke inngå i driftsoppgaver. Det er ikke anledning til å ta opp lån for å finansiere lønn til ordinære driftsoppgaver.

Enheten er rettet mot innbyggerne med veiledning vedr relevant regelverk og saksbehandling av søknader.

Vi administrerer kommunale avgifter, skattlegging av næringsvirksomhet og utleie av omsorgsboliger og andre utleielokaler. I den forbindelse er vi i tett dialog med kunder, leietakere, abonnenter, søkere og innbyggere generelt.

Statsforvalteren har vurdert oss til å være sterke på landbrukssaker, middels på miljø og klima, mens plan-siden er svak. Det begrunnes med foreldet planverk. Det jobbes med å rette opp den situasjonen, men det er krevende ressursmessig

Generelt er innbyggerne engasjert i hvordan teknisk enhet utfører sine oppgaver. Å innfri innbyggernes ønsker om estetikk og funksjonalitet er utfordrende.

Noen av teknisk sine utfordringer

Enhet for tekniske tjenester har, som nevnt, et vidt, krevende og kritisk arbeidsområde. Det krever god bemanning med god kompetanse for å gjennomføre arbeidsoppgavene på en tilfredsstillende måte.

Kompetansen som arbeidstakerne på enhet for tekniske tjenester innehar, er etterspurt ved andre arbeidsplasser i regionen. Det medfører utfordringer både med å anskaffe og å holde på arbeidstakere. Fokuset på å være en attraktiv arbeidsgiver, som er et eget kapittel i kunnskapsgrunnlaget, er særdeles viktig med tanke på tekniske tjenester.

En av de største utfordringene til teknisk er evnen til å drifte den kommunale bygningsmassen forskriftsmessig, bærekraftig og i h.h.t. vedtatt budsjett. Vedlikeholdsetterslepet på byggene er godt dokumentert i en egen rapport (se vedlegg), og er estimert til å være på over kr. 330 000 000,-.

Manglende kapasitet til å drifte bygningsmassen vises tydelig ved at det ca. 1500 utbedringsoppgaver i kø på arbeidslisten innen byggdrift.

Den døgnkontinuerlige driften av kommunaltekniske anlegg, krever en stabil bemanning av fagarbeidere. Våre fagarbeidere er attraktive hos andre arbeidsgivere hvor lønnsnivå er høyere.

Brannstasjonene våre er ikke forskriftsmessig innredet. Det er ikke bygget med tilstrekkelig areal til ren og skitten sone, skille mellom kjønn og universell utforming.

**Veterinærtjenesten er en utfordring vedr
rekruttering. Det er for få veterinærer tilgjengelig,
og behov for egne egnede veterinærlokaler.**

Enheten har generelt en bemanning med fagspesifikke stillinger. Stillingene krever spisskompetanse. Ved fravær, kan vi ikke forvente at vi har full mulighet til å betjene fagområdet. Sykefravær vil da kunne gi betydelige utfordringer med kapasiteten til å utføre tjenester.

Ved en prioritering mellom pålagte oppgaver og ikke-lovpålagte oppgaver, er det stell av grøntareal, som ikke er lovpålagt, som nedprioriteres. Det er en synlig tjeneste som mange av innbyggerne og besøkende mener noe om, dermed kommer kritiske kommentarer.

Nåværende og fremtidige behov

Teknisk har i dag, enten ved bruk av kompetansen til egne ansatte, eller gjennom vår bestillerkompetanse for å kjøpe inn kompetanse, varer og tjenester, fagkompetanse til å utføre oppgavene. Dessverre er budsjettsituasjonen slik at enheten ikke har volum nok på tjenestene til å holde tritt med oppgavene som står i kø.

Det er forventet at kommunen blir ilagt en større rolle innen tilsyn på forskjellige områder i tiden fremover. Det krever kompetanseheving for at teknisk skal være trygge i tilsynsrollen.

Det forventes betydelig skjerpede krav for aktiviteter som inngår i bærekraftmålene, sirkulærøkonomi, naturmangfold og beredskap. Skjerpede krav betyr som regel større kostnader enten gjennom investeringer eller personell.

Vi forventer også krav til mer energieffektiv byggdrift, bærekraftig materialbruk, trygg veistandard, sikker vannforsyning og nye tilpasninger for avløpsrensing.

Vi må rett og slett bli mer motstandsdyktig og mer tilpasning til klimaendringer med villere og våtere vær, evt tørke.

Med alle utfordringene som framtidsbildet viser for enhet for tekniske tjenester (og resten av kommunen) vil en reduksjon av vedlikeholdskrevende bygningsareal være et godt avhjelpende tiltak. Det er mye areal i Hemnes kommune som kan avhendes. Gjennom dette kunnskapsgrunnlaget og rapporter som ligger til grunn kan vi se at det vil kunne gi både reduserte kostnader og samtidig en bedret drift/bedre tjenester.

Bygg i Hemnes kommune

Det er laget to rapporter om Hemnes kommune sine bygg.

Rapport 1: "Tilstandsrapport Kommunale bygninger i Hemnes kommune", er utarbeidet av TEK i samarbeid med brukere av byggene.

Tilstandsrapporten er en kort oppsummering av tilstandsvurderingen og kostnadsestimering av de kommunale bygningene basert på utbedring av vedlikeholdsetterslep, men ikke ombygging. Rapporten deler bygningene inn i kategorier etter tilstandsgrad 1-3, hvor 1 (grønn) tilfredsstiller dagens tekniske krav, 2 (gul) har delvis avvik, mens 3 (rød) er dårlig/uakseptabel tilstand.

Rapporten konkluderer med et vedlikeholdsetterslep på totalt ca. 330 mill. kroner i 2022. I og med at bygningsmassen er i kontinuerlig forandring og inflasjonen har vært kraftig de siste årene, vil denne summen kunne ha forandret seg.

Rapporten skisserer 2 ambisjonsnivåer.

- Ambisjonsnivå A (grønn) som tilsier at alle bygg skal oppgraderes til tilstandsgrad 1. Det vil utløse kostnaden på kr. 330 mill. Kr.
- Ambisjonsnivå B (grønn-oransje) innebærer å utbedre bygningskomponenter med tilstandsgrad 3 samt utvalgte komponenter med tilstandsgrad 2. Da aksepterer man visse negative konsekvenser for bygningsmassen.

Kostnadsvurderingen for å utbedre byggene med tilstandsgrad 3 (rød) er stipulert til ca. 127 mill. Kr., mens kostnaden for utvalgte komponenter av tilstandsgrad 2 er vanskelig å fastslå uten en nærmere gjennomgang. Her vil det også ha betydning om vi faktisk har mulighet til å unngå å oppgradere byggene til tilstandsgrad 1 hvis man først skal gå i gang med en utbedring.

Teknisk enhet beskriver hvordan dette er formulert i lovverket på følgende måte:

Krav som skal være oppfylt ved tiltak på eksisterende bygg (plan- og bygningsloven § 31-2):
På eksisterende byggverk skal tiltak etter § 20-1 prosjekteres og utføres i samsvar med krav gitt i eller med hjemmel i loven. Ved hovedombygging gjelder kravene etter plan- og bygningsloven for byggverket i sin helhet. Ved øvrige tiltak gjelder relevante krav i loven for de delene av byggverket som tiltaket omfatter. Kommunen kan sette vilkår for tillatelse at også andre deler av byggverket enn det tiltaket omfatter, oppfyller krav etter plan- og bygningsloven, dersom

kommunen vurderer at byggverket er i så dårlig stand at det ellers ikke vil være forsvarlig å tillate tiltaket av hensyn til sikkerhet, helse eller miljø.

Hovedregelen er at tiltak på eksisterende byggverk etter § 20-1, må oppfylle krav i loven og byggt teknisk forskrift (TEK17). Dette omfatter også tiltak som er unntatt krav om søknad om tillatelse etter §§ 20-4 og 20-5.

Rapport 2: "Arealrapport Hemnes kommunes bygningsareal", er utarbeidet av HRP.

Denne rapporten inneholder en oversikt over bygningsmassen til kommunen ut fra KOSTRA-rapportering. Gjennom sammenligning med landet og en del andre kommuner er det identifisert mulige gevinster i form av redusert arealbruk for å spare kostnader og redusere klima- og miljøbelastning.

I henhold til rapporten har kommunen en total bygningsmasse på 48 517 kvm fordelt på følgende måte:

Funksjon (tjeneste)	Arealer kommunen eier
F130 (administrasjonslokaler)	2311
F221 (barnehagelokaler)	2726
F222 (skolelokaler)	14623
F261 (institusjonslokaler)	10588
F381 (kommunale idrettsbygg)	3716
F386 (kommunale kulturbygg)	3937
F265 Egne boliger	2330
F325 Utleiebygg/kaier	1027
Andre lokaler f.eks verksted, utleid areal++	7259
Sum kommunale bygg	48517
Kontroll sum kommunale bygg	48 517

Det er kun de øverste 6 radene i tabellen som rapporteres inn i KOSTRA. Dvs. Kun 37901 kvm. De resterende arealene skal ikke rapporteres noe sted. Disse 6 øverste radene defineres også som formålsbygg.

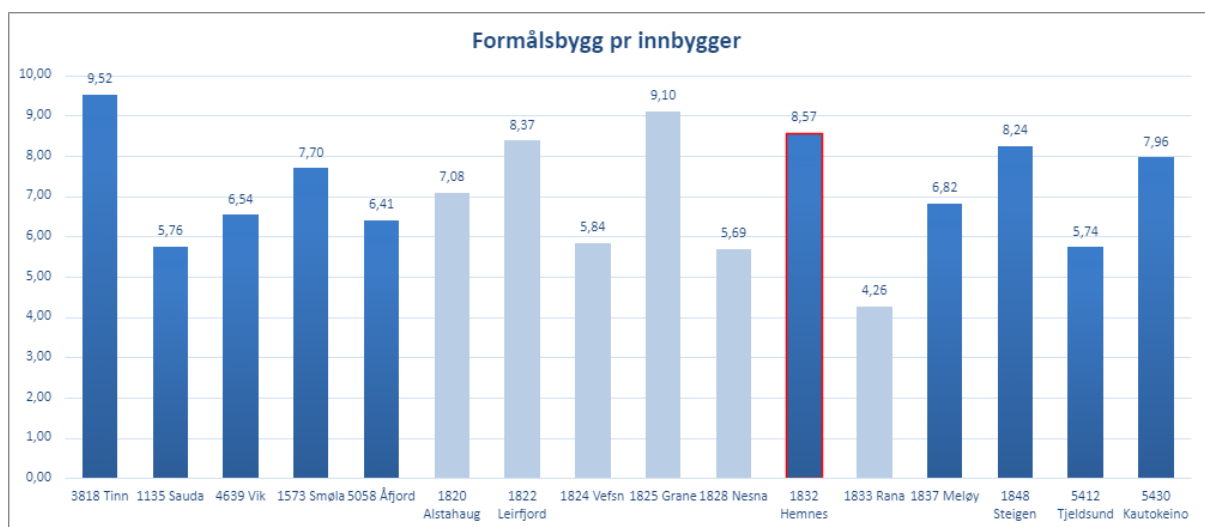
Før man sammenligner KOSTRA-tall med andre kommuner må man være klar over at en sammenligning forutsetter at alle kommuner rapporterer på samme måte. Det er ikke nødvendigvis tilfelle da man kan definere bygg på flere måter. KOSTRA er også et komplisert system hvor større kommuner vil kunne ha bedre kapasitet til å jobbe med dette enn mindre kommuner.

En tabell hvor man sammenligner antall kvadratmeter formålsbygg pr. innbygger med det nasjonale gjennomsnittet, gir oss en pekepinn på at Hemnes har mer areal enn mange andre kommuner.

Bygningstype	Areal kvm BTA	kvm/innb	Nasj. snitt
F130 - Administrasjonslokaler	2311	0,52	0,4

F221 - Barnehagelokaler	2726	0,62	0,3
F222 - Skolelokaler	14623	3,31	2,1
F261 - Institusjonslokaler	10588	2,40	0,9
F381 - Idrettsbygg	3716	0,84	0,4
F386 - Kommunale Kulturbygg	3937	0,89	1,2
	37901	8,57	6,5

Rapporten har også laget sammenligninger for formålsbygg samlet og for hver kategori av bygg opp mot et utvalg av nabokommuner og kommuner i KOSTRA-gruppe 6, som er Hemnes sin gruppe. Det gir en forståelse av at vi for flere typer bygg har mer areal enn andre kommuner. Særlig gjelder dette skolelokaler og institusjonslokaler. Tabellen nedenfor viser sammenligningen for formålsbygg samlet.

Rapporten peker på at Hemnes ligger veldig lavt i FDV-kostnader (Forvaltning, Drift og Vedlikehold). Innsatsen til verdibevarende vedlikehold ligger på bare halvparten av de faglige anbefalingene, noe som vil forringe bygningsmassen veldig over tid. Til tross for at kommunen har lave FDV-kostnader pr. kvadratmeter, beskriver rapporten et stort innsparingspotensial hvis bygningsarealet hadde vært på nivå med gjennomsnittet i sammenligningsgrunnlaget.

Begge de nevnte rapportene ligger som vedlegg til kunnskapsgrunnlaget.

Vedlikehold av bygg og fokus på areal dreier seg langt fra kun om kostnader. De kommunale byggene er stedene hvor kommunen yter tjenester til innbyggerne. Da melder to store spørsmål seg.

Hva slags kvalitet skal kommunen tilby innbyggerne i kommunen?

Hva slags kvalitet skal kommunen tilby de ansatte i kommunen?

Næring

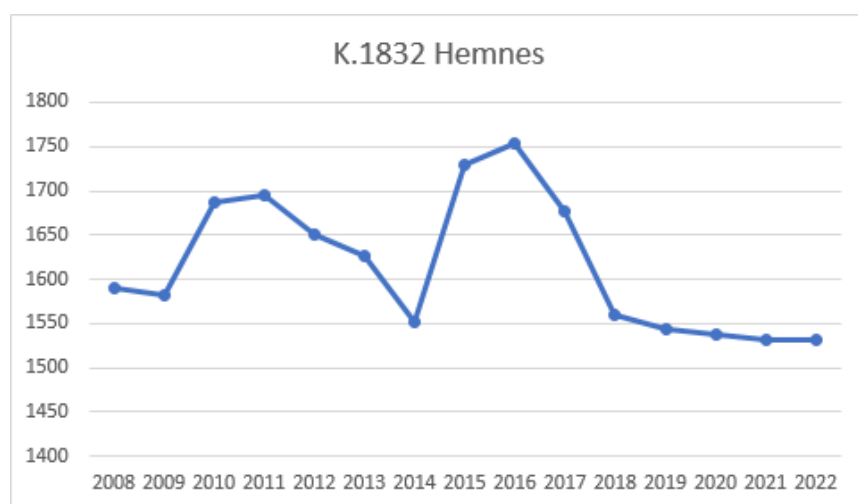
Næringsarbeid er i utgangspunktet ikke en lovpålagt oppgave for kommunene, men tilrettelegging for næringsaktivitet gjennom planprosesser og arealplaner er noe kommunen må håndtere.

Næringsarbeid er likevel en viktig oppgave for kommunen, da etablering av arbeidsplasser kan gi mange ønskede virkninger for kommunen som f.eks økt bosetning, mindre pendling ut av kommunen, inntekter til kommunekassen etc.

I første del av kunnskapsgrunnlaget ser vi at befolkningsutviklingen i Hemnes har vært jevnt nedadgående over tid. Framskrivinger viser at dette sannsynligvis vil fortsette, med mindre det gjennomføres effektive tiltak for å snu trenden. Etablering av arbeidsplasser kan være et slikt tiltak.

Syssetting

Fra 2008 til 2011 hadde Hemnes kommune en oppgang i sysselsetting etter arbeidssted. Dette skyldtes i stor grad etableringen av Nortura på Bjerka. Etter hardere år og mer konkurranse blir grafen nedadgående. I 2012 starter rehabilitering og utvidelse av Nedre Røssåga kraftverk. Denne ble ferdigstilt i oktober 2016 og var blant de største vannkraftprosjektene i Norge på 2000-tallet. Etter 2016 går antall sysselsatte ned frem til dags dato.

Sysselsatte etter arbeidssted, Hemnes 2008-2022

Etter et betydelig tap av arbeidsplasser det siste året, har graden av arbeidsledige naturlig nok økt.

Fra kommuneprofilen.no:

Tabell 1. Arbeidsledige. Antall og prosentandel av arbeidsstyrken. April 2024 og April 2023.

Region/Kommune	Andel arbeidsledige. April. Prosent		Antall arbeidsledige. April		Endring 2024/2023	
	2024	2023	2024	2023	Antall	Prosent
1839 Beiarn	8,8	2,7	40	12	28	233,3
1857 Værøy	4,7	2,0	16	7	9	128,6
1868 Øksnes	4,2	1,7	94	37	57	154,1
1856 Røst	3,6	0,0	9	0	9	0,0
1875 Hamarøy	3,2	1,8	40	22	18	81,8
1840 Saltdal	3,1	1,7	70	38	32	84,2
1874 Moskenes	2,8	2,7	14	14	0	0,0
1835 Træna	2,8	1,6	7	4	3	75,0
1832 Hemnes	2,8	0,9	60	19	41	215,8
1811 Bindal	2,7	1,9	16	12	4	33,3
1816 Vevelstad	2,4	0,0	5	0	5	0,0
1845 Sørfold	2,4	1,1	20	9	11	122,2
1865 Vågan	2,1	1,9	108	95	13	13,7
1837 Meløy	2,0	2,5	59	74	-15	-20,3
1818 Herøy	2,0	3,6	18	31	-13	-41,9
1851 Lødingen	1,8	2,6	16	22	-6	-27,3
1841 Fauske	1,7	0,9	83	44	39	88,6

Pendling

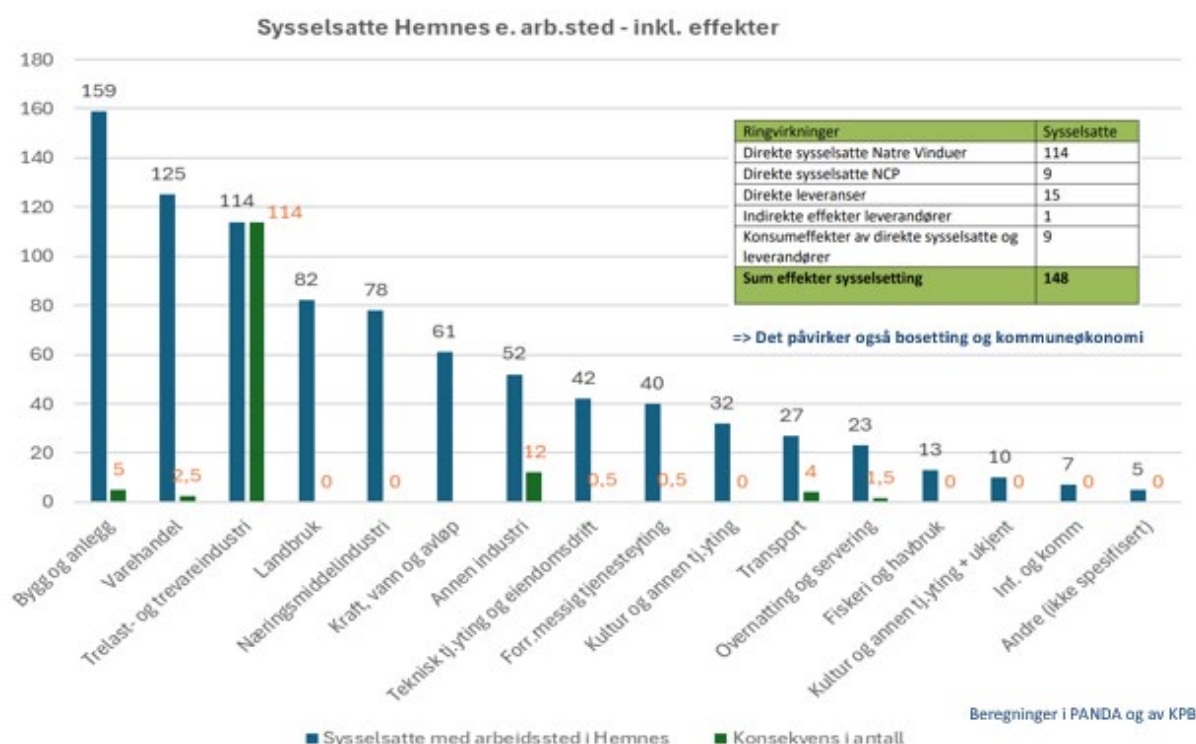
Totalt i 2022 var det 805 personer som pendlet ut av kommunen, mens det var 246 som pendlet inn til Hemnes. Denne ubalansen i pendlingen gir et tydelig bilde av det begrensede arbeidsmarkedet i Hemnes. Det er også en del pendling til/fra Vefsn kommune.

Varehandel er den næringen som synes å ha mest utpendling. Det er her viktig å være oppmerksom på at pendling tilknyttet varehandel ofte bør sees i sammenheng med at mange studenter har jobb innenfor varehandel i de regionene hvor disse studerer, dette gjelder spesielt de som ikke har skiftet bostedsadresse til den kommunen hvor de studerer. Den nest største pendlergruppen finner vi innenfor offentlig sektor, hvor det er betydelig flere som pendler ut av Hemnes enn til kommunen, og hvor helse er den næringsgruppen flest pendler ut for å jobbe innenfor. Deretter følger en del pendling til arbeidsplasser innenfor industri, samt bygg og anlegg. I overkant av halvparten av de 246 som pendler inn til Hemnes gjør det også til arbeidsplasser innenfor industri og bygg & anlegg.

Når det er en slik stor ubalanse i pendlingsbalansen signaliserer dette at det finnes en reserve av kompetanse bosatt i kommunen innen disse næringene. Dette er kompetanse som kan være nyttig i forbindelse med utvikling av eksisterende eller nye næringer i Hemnes kommune. Nedleggelsen av Natre Vinduer og konkursen i NCP vil med stor sannsynlighet bety at denne skjevheten i pendlerbalansen forsterkes.

Fordeling av arbeidsplasser i Hemnes

Sum 1.532 sysselsatte e. arbeidssted,
herav 662 innen off. adm./helse/utdanning og **870 i privat sektor**

Som man kan se av tabellen over er næringslivet i Hemnes variert. Som de fleste kommuner i Nordland er de fleste sysselsatte ansatt i små eller mellomstore bedrifter. For kommende år vil det være viktig å satse på disse, også for omstillingsprogrammet i Hemnes.

En ting å legge merke til er landbruket. Hemnes kommune er en av de største landbrukskommune i Nord-Norge og har lange og gode tradisjoner. Det kan likevel se ut som om landbruket i Hemnes nå står overfor store utfordringer. Mange bruk har blitt avviklet og et stort antall bruk kan stå i fare for å bli avviklet innen få år. Kommunen bør vurdere om de skal ha en strategi for hvordan vi kan tilrettelegge best mulig for næringen, slik at andelen dyrket jord blir opprettholdt på en miljøvennlig måte.

Videre arbeid

Hemnes kommune har siden 2021 fått regionale omstillingsmidler for å sette inn en ekstraordinær innsats for å motvirke en negativ sysselsettingstrend. Dette prosjektet avsluttes ved utgangen av 2024 og det er søkt om midler fra staten til å kunne fortsette arbeidet til utgangen av 2029. I etterkant av søknaden kjøpte kommunen de tidligere lokalene til Natre Vinduer AS for å kunne styre ny aktivitet i bygget og hente inn bedrifter med lokalt og regionalt eierskap. Omstillingsmidlene kan støtte forstudier og forprosjekter, men ikke investeringer. Dersom en bedrift ønsker å flytte sin virksomhet til kommunen vil næringsmidlene kunne være med på å gjøre det attraktivt og vil på denne måten være et flott supplement til omstillingsmidlene.

I forbindelse med omstillingsmidlene lages det nå en omstillingsplan for næringslivet som sannsynligvis kan fungere som næringsplan for kommunen i stor grad. Planen vil være ferdigstilt nærmere sommeren. I tillegg til denne planen vil det være nødvendig med interne administrative og politiske rutiner for næringsarbeid internt i kommuneorganisasjonen.

I denne forbindelsen vil det være riktig å nevne at en samlet plan for reindriften er under utarbeidelse. Den planen vil bl.a. være viktig for arealutnyttelsen i Hemnes kommune.

Utvikling av næringsvirksomhet som oppfyller kravene til FN's bærekraftsmål blir viktig i kommunens arbeid med næringsutvikling.

Fortrinn i Hemnes som kan utnyttes for næringsarbeid:

- Meget god tilgang til kraftressurser. Nærhet til uttak av kraft i forbindelse med Røssågakraftverkene i Korgen med egnede arealer for etablering av industri.
- Eksisterende næringsliv med vekstpotensial.
- Del av region med stor vekst i havbruksnæringen. Mulighet til å ta en posisjon i segmenter av denne.
- Ved reetablering av NCP har Hemnes en mulighet til å enda sterkere knytte resirkulering av plast fra havbruksnæringen inn i en verdikjede.
- Gunstig geografisk beliggenhet midt på Helgeland med god infrastruktur på både fiber, veiforbindelser og jernbane, tilgang til vannveier, kort avstand til flyplass (snart storflyplass)
- Arbeids- og serviceregion for både Rana, Vefsn og til dels Alstahaug. Potensiale for ringvirkninger ifm. store nyetableringer i regionen blant annet flyplass.
- Stort potensial for reiselivsutvikling, Okstindan, Rabothytta, Korgfjellet, Hemnesberget m.m. Natur- og kulturbasert reiseliv og opplevelser hele året. Okstindan natur- og kulturpark er en av ni norske parker, og har internasjonalt nettverk og parksegment.
- Rikt kulturliv – flere store festivaler – stor dugnadsånd

6 Kulturkunnskapsgrunnlag

Hemnes – kulturkommunen med skaperglede mellom smul sjø og evig snø?

Arbeid med kultur er lovpålagt. Kommunenes ansvar for kulturvirksomhet er bl.a regulert gjennom Kulturloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89>

Opplæringsloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2023-06-09-30?q=oppl%C3%A6ringslov>

Nordland Fylkeskommune har en egen kulturstrategi for 2023-2027, hvor det overordnede målet er at «*Nordland skal være et mangfoldig og inkluderende samfunn der skaperkraft, kreativitet og kunst har en sterk egenverdi og bidrar til nye perspektiver, lokal bærekraft, tilhørighet og livskvalitet.*»

[https://www.nfk.no/f/p1/i47032224-3133-49c7-a3bb-](https://www.nfk.no/f/p1/i47032224-3133-49c7-a3bb-9d183c443557/byraa_nfk_uu_tilgjengelig_kulturstrategi_23_27.pdf)

[9d183c443557/byraa_nfk_uu_tilgjengelig_kulturstrategi_23_27.pdf](https://www.nfk.no/f/p1/i47032224-3133-49c7-a3bb-9d183c443557/byraa_nfk_uu_tilgjengelig_kulturstrategi_23_27.pdf)

Kulturfeltet er bredt, og omfatter alt fra kunst til idrett, friluftsliv og infrastruktur. Kulturtilbud er viktig i alle livsfaser bl.a. for god folkehelse, identitet, bo- og blilyst, ytring og demokrati. Et godt kulturtilbud er også en attraksjonskraft som er viktig for reiselivsutvikling.

Nordland Fylkeskommune har også en egen idrettsstrategi <https://www.nfk.no/f/p1/i2be4144e-e290-4566-a3a5-05ec0f1a349a/idrettsstrategi-for-nordland-fylkeskommune-2018-2022.pdf>

Kommunen oppfyller de fleste kravene i lovverket, men det har over år vært knapt med administrative ressurser for å jobbe med kultur. Dette til tross for at Kommuneplanens Samfunnsdel for 2013 – 2025 i paragraf 2.4. slo fast at «*Hemnes skal ha målrettet innsats, og et sterkt fokus på å utvikle seg videre som en idretts-, kultur- og fritidskommune.*»

Administrasjonen ble i 2023 forsterket med en Kultur- og samfunnsutvikler, samt en Avdelingsleder kultur- og fritid. Disse, og andre ansatte som gjennom sin stilling har helt eller delvis ansvar innen kulturfeltet, er spredt over flere enheter. Kommunen har ingen egen strategi for kulturfeltet.

Store deler av kulturtilbudet finnes i dag takket være frivillig innsats fra lag og foreninger, både innen idrett og kultur. Kommunen bidrar med infrastruktur og midler til frivilligheten på forskjellig vis, og støtter også andre organisasjoner som jobber innen kulturfeltet i Hemnes.

Hemnes har i stor grad kulturtilbud med lokal og regional attraksjonskraft, men har til tross for sin beliggenhet og flere unike særpreg, ikke klart å ta ut potensialet for å få nasjonal og internasjonal attraksjonskraft (Rabothytta er her et unntak).

Ungdataundersøkelsen fra 2022 viser at kun ¼ av elevene i ungdomsskolen i Hemnes synes kulturtilbudet er bra, mot over halvparten i Nordland og Norge. Hemnesungdommen er også mindre fornøyd med tilbudet av idrettsanlegg i nærområdet. Hemnes kommune havnet i 2022 på 152. plass i Norsk kulturindeks.

I 2023 ble det foretatt to store utredninger: Flerbrukshall i Korgen og Båtmuseum på Hemnesberget.

Hemnes er et sørsamisk område, og har et ansvar for å jobbe med samisk kultur. Kommunen ligger også i det umesamiske språkbeltet. Umesamisk språk er på Unescos rødliste over utrydningstruede språk. Umesamisk Kultursenter på Hemnesberget er aktivt med og jobber for å revitalisere språket.

Det kan også nevnes at jordbrukets kulturlandskap gir en ramme for satsing på kultur, lokal mat, friluftsliv, bosetting og turisme.

Se vedlegg for oversikt over hvordan kommunen organiserer kulturarbeidet, en analyse over styrker og svakheter i kulturarbeidet og en masse annet interessant.

7 Folkehelse

Befolkningssammensetning

I likhet med resten av landet står Hemnes kommune i en tid med endring i befolkningssammensetningen. Hovedtrekk i utviklingen er færre innbyggere, der andelen i barn og unge og de i yrkesaktiv alder minsker. Andelen eldre innbyggere øker. Det vises til nærmere beskrivelse av befolkningssammensetning i begynnelsen av dokumentet.

Oppvekst og levekårsforhold

Den fremste eksterne kilden for informasjon om oppvekst og levekårsforhold i kommunen er Folkehelseprofilen og Oppvekstprofilen. Profilene er en sammenfatning av ulike nøkkeltall på bakgrunn av data innhentet fra mange databaser. Profilene blir oppdatert årlig. Også resultater fra Ungdata er innarbeidet i profilene. Ungdata er en spørreundersøkelse som gjennomføres hvert tredje år, sist i 2022. Undersøkelsen besvares av alle elever f.o.m. 5. klasse. Neste gjennomføring er planlagt i 2025.

Av positive trekk i folkehelseprofilen 2024 kan det nevnes;

- Lavere andel med vedvarende lavinntekt (8,5%) enn landsgjennomsnitt
- Markant lavere andel barn og unge som bor trangt (11%) enn både lands- og fylkesgjennomsnitt
- Markant lavere andel med høy gjeldsgrad (11,3%) enn både lands- og fylkesgjennomsnitt

Av negative trekk i folkehelseprofilen 2024 kan nevnes;

- Lavere andel med VGS eller høyere utdanning, 30-39 år (75%) enn fylkes- og landsgjennomsnitt
- Markant høyere andel med stønad til livsopphold, 20-66 år (24,2%) enn fylkes- og landsgjennomsnitt
- Markant høyere andel som har oppnådd laveste mestringsnivå i lesing, 5. trinn enn fylkes- og landsgjennomsnitt

Figuren under viser utviklingen i hvordan ungdomsskoleelever har vurdert sine opplevelser med nærmiljø, fritid og vennskap siden 2014. Indikatorer fra 2022 kan være påvirket av ettervirkningene fra Covid-19 pandemien, men det er likevel noen generelle trekk av betydning.

«Trygghet i nærmiljøet» har hatt en svak nedadgående trend siden 2017. Andel elever med en fortrolig venn har økt gradvis i samme periode. Det har også vært en økning i andelen som er fornøyd med sitt lokalmiljø. Andelen som opplever høy grad av ensomhet, har flatet ut. Det har vært en markant nedgang i deltakelse i organisert aktivitet og fornøydhet med treffsteder, indikatorer som menes å være særlig påvirket av pandemien.

Helsetilstand

Opplysninger hentet fra Folkehelseinstituttet – Folkehelsa statistikkbank.

Gjennomsnittlig levealder i Hemnes kommune har økt 4,5 år i løpet av 30 år og ligger nå på 82,6 år. Levealderen har vært stabilt høyere enn fylkes- og landsgjennomsnittet.

Befolkningen i Hemnes er i større grad brukere av primærhelsetjenesten innenfor samtlige sykdomsgrupper enn fylkes- og landsgjennomsnittet. I forhold til tall for hele landet (pr 1000 innbyggere) er det;

- 30% flere med hjerte- og karsykdomsdiagnoser
 - 58% flere med angstlidelser
 - 21% flere med muskel- og skjelettplager
- Legemiddelbruk i Hemnes er også langt høyere enn landet ellers (pr 1000 innbyggere);
- 14% flere brukere av smertestillende midler
 - 22% flere brukere av midler ved psykiske lidelser
 - 44% flere brukere av vanedannende sovemidler
 - Hemnes har 10% flere nye krefttilfeller med prostatakraft og 16% flere med brystkreft enn landsgjennomsnittet. (Nordland som helhet ligger under landsgjennomsnittet.)
 - Dødelighet med kreft som årsak for menn er på høyde med landet, mens dødelighet for kvinner er langt under (-40%).

Bo trygt hjemme reformen

I juni 2023 lanserte regjeringen reformen [Meld.St.24- Fellesskap og meistring – Bu trygt heime](#). Dette er en eldrereform som er å anse som en videreføring av [Meld. St.15 Leve hele livet](#). Hemnes kommune har iverksatt mange tiltak i tråd med Leve hele livet reformen, og mange av disse vil bli videreført for å tilpasse den nye reformen.

Reformen har fire hovedsatsingsområder:

1. Levende lokalsamfunn som ivaretar aktivitet og fellesskap
2. Tilpassede botilbud, og mulighet for å bo trygt i eget hjem lenger
3. Kompetente medarbeidere
4. Trygghet for brukere og støtte til pårørende

I satsingsområde 1: «Levende lokalsamfunn» er det fokus på sosiale møteplasser, aldersvennlig transport, frivillighet og planlegging for en bedre alderdom. Her har Hemnes allerede innført flere tiltak, f.eks fellesmiddager, gullruten, besøksverter og forebyggende hjemmebesøk. En videreføring og videreutvikling av disse vil være viktig for å skape et aldersvennlig samfunn i kommunen.

Satsingsområde 2: «Boligtilpassing og planlegging» anbefaler å opprette et eget eldreboligprogram som skal bidra til at alle skal ha tilgang til en egnet bolig i et aldersvennlig bomiljø, og bidra til at flere eldre kan gjøre tilpasninger i egen bolig. Dette satsingsområdet krever innsats fra flere sektorer i kommunen, og fordrer en bevisst arealplanlegging som kan tilrettelegge for aldersvennlige bosamfunn.

Satsingsområde 3: «Kompetente og myndiggjorte medarbeidere» setter fokus på det å sikre nok fagfolk med riktig kompetanse og omstilling av omsorgstjenesten til å jobbe på nye måter. Dette satsingsområdet er Hemnes kommune godt i gang med gjennom utredningen av fremtidens helse og omsorgstjenester og rapport fra PWC. Flere tiltak er allerede i igangsatt, blant annet etablering av mestrings- og vurderingsteam som vil legge om tildeling av tjenester med fokus på egenmestring til den enkelte. Kommunen vil trenge en betydelig innsats på velferdsteknologi i fremtiden, og det vil kreere ressurser både personellmessig og økonomisk for å lykkes med dette arbeidet.

I satsingsområde 4:» Trygghet for brukere og støtte til pårørende» fokuseres det på at eldre og deres pårørende skal være trygge på at de får god oppfølging av helse- og omsorgstjenesten. Det er stort fokus på pårørende samarbeid, rehabilitering og aktivitetsgaranti for eldre. Hemnes kommune har per dags dato lite tilbud til pårørende og det er avgjørende å få på plass både avlastningstilbud og pårørendeavtaler for å ivareta denne gruppen.

Boligsosial planlegging

1. juli 2023 ble "Lov om kommunens ansvar på det boligsosiale feltet innført".

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2022-12-20-121>

Formålet med loven er å forebygge boligsosiale utfordringer og å bidra til at vanskeligstilte på boligmarkedet skal få bistand til å skaffe seg og beholde en egnet bolig.

Loven gjelder for alle som oppholder seg i riket, med unntak av

- Personer som ikke har lovlig opphold i riket
- Personer som har søkt om beskyttelse, og som har eller kan få statlig innkvartering
- Personer som ikke er norske statsborgere, og som ikke har tilknytning til riket, med mindre annet følger av en folkerettslig avtale.

Kommunens ansvar for å gi individuelt tilpasset bistand etter **§ 6** gjelder alle som oppholder seg i kommunen.

Med vanskeligstilte på boligmarkedet menes i denne loven personer som ikke kan ivareta sine interesser på boligmarkedet, og derfor trenger bistand til å skaffe eller beholde en egnet bolig.

Kommunen skal i sitt arbeid på det boligsosiale feltet sørge for samarbeid på tvers av sektorer og samordning av sine tjenester. For øvrig skal kommunen samarbeide med andre offentlige aktører som kan bidra til arbeidet for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Kommunen skal ha en oversikt over behovet for både ordinære og tilpassede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Oversikten skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens

planstrategi etter [plan- og bygningsloven § 10-1](#). En drøfting av kommunens boligsosiale arbeid bør inngå i strategien. Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplanen etter [plan- og bygningsloven kapittel 11](#), fastsette overordnede mål og strategier for det boligsosiale arbeidet. Målene og strategiene skal være egnet til å møte de utfordringene kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten nevnt i første punktum.

Å oppfylle kravene i den nye loven vil være ressurskrevende for kommunen.

Levekårsundersøkelse

I forbindelse med gjennomføring av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel er det ønskelig med en utvidet levekårsundersøkelse i Hemnes kommune. Vårvinteren 2024 ble undersøkelsen SAMINOR gjennomført i bl.a. Hemnes kommune. SAMINOR er en befolkningsbasert helse- og levekårsundersøkelse for alle innbyggere mellom 40 og 79 år i områder med samisk og norsk bosetning. Det er å forvente at undersøkelsen gir så gode opplysninger om levekår i Hemnes at den kan benyttes i forbindelse med prosessen rundt kommuneplanens samfunnsdel.

CRPD - UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne tar utgangspunkt i at **menneskerettighetene gjelder fullt ut for alle, og stiller krav til hvordan statene skal legge til rette for at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan få oppfylt sine menneskerettigheter**. Disse rettighetene skal vernes om og fremmes i all politikk og i alle programmer.

CRPD Konvensjonen ble vedtatt i 2006 og ratifisert av Norge i 2013. Den forplikter allerede kommunene, men kommunene har varierende kjennskap til konvensjonen. Konvensjonen vurderes nå inkorporert i norsk lov eller i menneskerettsloven, og det vil kunne få konsekvenser for kommuner som ikke følger CRPD.

Det legges allerede til grunn at i saker som gjelder kommunale vedtak, kan og skal CRPD-konvensjonen trekkes inn som en rettskilde i fortolkningen av intern norsk rett. Dette begrenser det kommunale selvstyret, inkludert kommunens skjønnsutøvelse, og gjelder uavhengig av om konvensjonen er inkorporert eller ikke. Uavhengig av fagområde og sektor, skal ledere og ansatte ivareta likestilling, mangfold og menneskerettigheter i sin arbeidshverdag og i oppgavene de har ansvar for, slik at mennesker med nedsatt funksjonsevne, på lik linje med andre skal få tilgang til det fysiske miljøet, til transport, til informasjon og kommunikasjon, og til andre tilbud og tjenester som er åpne for eller tilbys allmennheten.

Dette medfører at kommunene må sørge for mye mer tilrettelegging og tilpasning av alle sine tjenester, bygg og uteområder enn det som er praksis i dag. Kravene til universell utforming er bare en liten del av helhetsbildet. Bl.a. fastslår artikkel 19 i CRPD-konvensjonen at statene har plikt til å sikre at *«mennesker med nedsatt funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de vil bo, på lik linje med andre, og ikke må bo i en bestemt boform»*. Både Bufdir og Statsforvalteren kjører nå flere kurs for å veilede kommunene i hvordan man skal håndtere forpliktelsene i CRPD-konvensjonen. Det bør forventes at det vil bli økt trykk på administrasjonen og

økte kostnader i.f.m. utvidede krav som følge av CRPD.

Trygge skoleveier

Alle unger i Hemnes kommune vil i 10 år av oppveksten ha en skolevei de skal følge. En skolevei skal være trygg, men det finnes ingen enhetlig definisjon av hva en trygg skolevei er. Det bør gjennomføres en analyse av alle skoleveier av kvalifisert personell, for å lage en oversikt over hvilke skoleveier som defineres som trygge. Dette vil være utgangspunktet for eventuelle utbedringer av skoleveiene eller hvem som skal få tilbud om skoleskyss, hvis man bor nærmere skolen enn opplæringslovens definisjon av avstanden mellom hjem og skole som gjør at man har krav på skolebuss.

Aktivitetsvennlige nærmiljø

Å skape aktivitetsvennlige nærmiljø vil kunne ha stor betydning for folkehelsen. Gjennom “Bo trygt hjemme reformen” skal dette vektlegges for den eldre del av befolkningen. Det bør også tilrettelegges for aktivitetsvennlige nærmiljø for resten av befolkningen. Dette må ses nærmere på under utarbeidelsen av kommuneplanens samfunnsdel.

Samhandling mellom tettstedene og offentlig transport

Intern samhandling mellom tettstedene i Hemnes kommune vil være av stor betydning for å få til en fellesskapsfølelse hvor vi alle kan jobbe for en sterk og produktiv Hemnes kommune uten å ha for mye fokus på “mitt tettsted”. En av utfordringene for å bedre intern samhandling er kollektive transporttilbud. Med tanke på evt. endring av tjenestestrukturer i kommunen vil et slikt transporttilbud være av stor betydning.

Det er tidligere laget en transportanalyse for Helgeland med fokus på Hemnes kommune. Det ses nå på muligheten for å lage en transportanalyse for Hemnes kommune med temaet “hvordan lage et effektivt, miljøvennlig og kostnadseffektivt transporttilbud i Hemnes kommune”.

8 Klima, miljø og bærekraft

Regjeringens dokument, "Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023 – 2027", <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonale-forventninger-til-regional-og-kommunal-planlegging-20232027/id2985764/>, beskriver forventninger og utfordringer som må håndteres når det gjelder klima, natur og miljø i kapittel 5. Som en konsekvens av klima- og miljømessige utfordringer vil samfunnssikkerhet og beredskap være et viktig tema. Dette er beskrevet i kapittel 6. Parisavtalen gir føringer som både nasjonalt og regionale nivåer må forholde seg til. Bærekraftmålene til FN og de nasjonale forventningene er et utgangspunkt for planprogrammet til kommuneplanens samfunnsdel. Å håndtere utfordringene som allerede har kommet og som sannsynlig vis vil øke i nærmeste fremtid, vil kreve betydelig med ressurser fra kommunen. Dette må tas hensyn til ved prioriteringer i tiden fremover. Planlegging og ressurstildeling må begynne allerede nå.

Klimaendringer, generelt:

Klimaendringer representerer en fundamental risiko for naturmiljøet, samfunnet og infrastrukturen i Hemnes kommune. For å møte disse utfordringene, må kommunen integrere klimatilpasning i alle relevante sektorer og tjenester. Nedenfor nevnes kort noen av utfordringene vi må håndtere.

1. **Økende ekstremvær:** Hemnes har allerede opplevd økende tendenser til ekstremvær som kraftige nedbørshendelser og stormer. Dette stiller krav til kommunens infrastruktur, som veier, broer og vann- og avløpssystemer, som må styrkes og sikres mot flom og erosjon.
2. **Vannforvaltning:** Endringer i nedbørsmønstre krever en revisjon av vannforvaltningsplanene. Det er nødvendig å sikre både tilstrekkelig vannkvalitet og vannmengde til befolkningen, kommunale tjenester og næringsliv. Både økte nedbørsmengder (over korte og lange tidsrom) og mulige lengre tørkeperioder må det planlegges og legges til rette for. Mer om vannforvaltning senere i dokumentet.
3. **Landbruk og biologisk mangfold:** Klimaendringer påvirker også landbruket og de biologiske ressursene i kommunen. Kommunens arealplaner blir viktige i så måte. Det er også viktig å fremme bruk av klimatilpassede plantesorter og dyrkingsmetoder og tiltak som drenering og erosjonssikring, samt å beskytte og styrke naturlige habitater som støtter biologisk mangfold. Se mer på: <https://klimasmartlandbruk.no/klima-og-landbruk/>
4. **Energi og utslippsreduksjoner:** For å møte nasjonale og internasjonale klimamål, må Hemnes intensivere arbeidet med å redusere utslipp fra alle sektorer, inkludert transport og offentlige bygg. Dette inkluderer tiltak som økt bruk av fornybar energi, energieffektiviseringstiltak og støtte til elektrifisering av transportsektoren.

5. **Helse og velferd:** Klimaendringer kan ha direkte og indirekte effekter på folkehelsen. Varmebølger og økt forekomst av klimarelaterte sykdommer krever at helse- og omsorgstjenestene tilpasser seg nye utfordringer.
6. **Utdanning og informasjon:** Å øke bevisstheten om klimaendringene og deres lokale effekter er avgjørende. Kommunen bør arbeide for å integrere klimaundervisning i skolene og i informasjon til offentligheten for å fremme en informert og engasjert befolkning. Kommunens ansatte vil være en viktig brikke, hvor bl.a. innkjøp bør planlegges ut ifra et klimaperspektiv.

Samarbeid og partnerskap i forbindelse med klimaendringer

Tverrsektorielt og regionalt samarbeid er nødvendig for å håndtere de komplekse utfordringene klimaendringer medfører. Hemnes kommune vil arbeide sammen med næringslivet, akademiske institusjoner, og andre kommuner for å utveksle kunnskap og utvikle beste praksis. Hemnes kommune deltar i prosjekt vedr klimaendring sammen med andre kommuner i regionen, koordinert av Studiesenteret RKK Vefsn. Vi deltar i Helgeland driftsassistanse vedr vann og avløp hvor både beredskap og klimaforhold er tema.

Klimaendringer og myndighet etter Plan og bygningsloven.

Effekten av klimaendringene vil få betydning for det bygde miljø, både plassering av bygninger og for hvilke laster bygningene vil måtte tåle. Hensynet til klimatilpassing i arealplanlegging er omtalt i kapittel 5 i - *NVEs retningslinje Flaum- og skredfare i arealplanar*.

https://publikasjoner.nve.no/retningslinjer/2011/retningslinjer2011_02.pdf

NVEs faktaark 7 - *Hvordan ta hensyn til klimaendringer i arealplanlegging*, gir også nyttig informasjon. https://publikasjoner.nve.no/faktaark/2018/faktaark2018_07.pdf

Plan- og bygningsloven med forskrifter skal bidra til at nye bygninger og konstruksjoner tilpasses et endret klima. TEK17 kapittel 7 <https://www.dibk.no/regelverk/byggteknisk-forskrift-tek17/7/innledning> omhandler sikkerhet mot naturpåkjenninger, herunder sikkerhet mot flom, stormflo og bygging i fareområder. Sikkerhetskravene er førende for planavdelingen. Kravene må legges til grunn for risiko- og sårbarhetsanalyser, jf. plan- og bygningsloven § 4-3. Kjente farer og risikoforhold skal synliggjøres og tas hensyn til i kommunen arealplanlegging.

Område med fare, risiko eller sårbarhet skal avmerkes i plan som hensynssone. Planmyndigheten skal i arealplaner vedta bestemmelser om utbygging i sonen, herunder forbud, som er nødvendig for å avverge skade eller tap. Sikkerhetskravene kan begrense, eller gi grunnlag for å avslå muligheten for å regulere et område til utbygging.

Ny kunnskap om potensielle fareområder og effekter av klimaendringer, kan føre til at områder som tidligere har vært ansett som tilstrekkelig sikre for bebyggelse, ikke lenger innfrir kravene til sikkerhet i plan- og bygningsloven og byggteknisk forskrift.

Med klimaendringer og fortsatt sentralisering og fortetting vil utfordringene med overvann øke over tid. Det er derfor et økende behov for å sette i verk tiltak som kan redusere de problemene som overvann fører med seg. Fra 1. januar 2024 trådt det derfor i kraft endringer i TEK17 § 15-8 første og andre ledd og SAK10 § 5-4 tredje ledd, bokstav j. Endringene kommer som en følge av en ny bestemmelse i plan- og bygningsloven § 28-10 som regulerer håndtering av overvann. Den nye § 28-10 sier at tiltak skal gjennomføres slik at overvann i størst mulig grad infiltreres eller fordrøyes på eiendommen. Forsvarlig avledning skal sikres og opparbeides så langt det er nødvendig.

Fremtidsrettet infrastruktur/bygg.

Fremtidsrettet infrastruktur vil nok være behovsprøvd, trenger alle sitt eget kontor? Trenger alle sitt eget kontor i ett felleskap med andre kontor? Tekniske krav samt potensielt nye utfordringer fra EU (Alle offentlige bygg må oppnå energikarakter E allerede i 2027). Dette vil utfordre kommuner med eldre bygningsmasse. Moderne bygningsmasse som har TEK 17 standard har gode fremtidsrettede løsninger som gjør byggene billigere å drifta samt at utslippene av Co2 blir mindre - både i produksjonsfasen og i byggets levetid. Men mye kan gjøres med energioptimalisering og alt dette starter med energiledelse og den må være rotfestet i ledelsen. Ut av det vil det presse seg frem et behov for kontroll med hva vi forbruker av energi og da innføring av potensielle nye EU krav allerede fra 2027 og videre fremover. Tette bygg uten varmetap gjennom klimaskjerm, infiltrasjonstap m.m. er første trinn på Kyoto pyramiden – noe som TEK 17 tar høyde for.

Kyoto pyramiden oppsto i etterkant av Kyotoavtalen i 1997, modellen er fremdeles regnet som en logisk og riktig rekkefølge trinn for trinn når du skal oppgradere gamle bygg.

Se figur 2 for illustrasjon.

Figur 2 – illustrasjon.

For at Hemnes kommune skal drive bærekraftig, både med tanke på kostnader og miljø, er håndtering av bygningsmassen samt tilpasning av areal til behovet, av umåtelig viktighet. Rapporten over tilstanden på kommunens bygg som Hemnes kommune laget 21/22, viser et vedlikeholdsetterslep som er voldsomt. HRP sin rapport om areal sett opp mot behov viser et potensial for å redusere areal og dermed kommunale kostnader. For å drifte Hemnes som egen kommune i fremtiden vil en bevisst arealhåndtering være viktig. Dette gjelder både for kvalitet i tjenestetilbudet (som det vises til flere steder i kunnskapsgrunnlaget og i vedleggene), for å gjøre kommunedriften bærekraftig og klimavennlig samt for å redusere de kommunale kostnadene. Rapportene det refereres til ligger som vedlegg til kunnskapsgrunnlaget.

VANNMILJØ OG VANNFORVALTNING

<https://www.vannportalen.no/vannregioner/nordland/plandokumenter-vannregion-nordland/planperiode-2022---2027/>

Kommunene tilknyttet Ranfjorden og Røddøy/Lurøy vannområde, inkludert Hemnes, har inngått en samarbeidsavtale som er sentral i arbeidet med å forvalte og forbedre vannkvaliteten i regionen. Denne avtalen understreker viktigheten av et tett samarbeid mellom kommunene for å håndtere de komplekse utfordringene knyttet til vannmiljøet effektivt.

Formål med samarbeidet: Hovedmålet med avtalen er å sikre en koordinert tilnærming til vannforvaltning som kan styrke regionens kapasitet til å møte nåværende og fremtidige vannforvaltningsutfordringer, fra forurensningskontroll til klimatilpasning.

Varighet og forutsigbarhet: Avtalen løper over en toårsperiode, fra 1. juni 2023, og gir dermed en stabil og forutsigbar ramme for samarbeidet. Dette er avgjørende for langsiktig planlegging og implementering av vannforvaltningstiltak.

Felles innsats og ressurser: Ved å samarbeide kan kommunene dele på både kunnskap og økonomiske ressurser. Dette samarbeidet gjør det mulig å utnytte bredere kompetanse og teknologiske løsninger som kan være for kostbare eller komplekse for enkeltkommuner å håndtere alene. Gjennom denne samarbeidsavtalen legges det opp til en integrert tilnærming hvor felles utfordringer kan møtes med felles løsninger, noe som forsterker hver kommunes evne til å beskytte og forvalte sine vannressurser på en bærekraftig måte.

Bærekraftig bruk av ressurser: Hemnes kommune må sørge for at arealplanleggingen i sjø tar hensyn til bærekraftig utnyttelse av marine ressurser. Dette inkluderer forvaltning av fiskeri og havbruk som er tilpasset lokale forhold og økosystemets bæreevne.

Miljøvern: Beskyttelse av marine og kystnære miljøer er kritisk. Dette omfatter tiltak for å verne om korallrev, sjøgressenger og andre viktige habitater som er essensielle for biodiversitet og som fungerer som naturlige bariærer mot erosjon og stormskader.

Akvakultur: Planlegging for akvakultur må sikre at oppdrettsanlegg er bærekraftig plassert for å minimere miljøpåvirkningen og konflikter med andre brukere av kystsonen, som fritidsfiskere og turister.

Offentlig tilgang og rekreasjon: Det er viktig å bevare tilgang til og bruk av kystlinjen for allmennheten. Dette inkluderer å sikre offentlige tilgangspunkter, utvikle rekreasjonsområder, og vedlikeholde rene og trygge strender. Vannkvaliteten på slike steder skal ikke medføre helsefare og er underlagt regelverket for vannkvalitet i friluftsbad, utformet av Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet i 1994.

Interkommunalt og regionalt samarbeid: Arealplanlegging i sjø krever ofte koordinering på tvers av kommunegrenser, spesielt når det gjelder forvaltning av vann og marine ressurser som ikke følger politiske grenser. Vi deltar i interkommunalt prosjekt om forurensning.

Klimatilpasning: Planleggingen må også ta høyde for fremtidige klimaendringer, som kan inkludere stigende havnivå og hyppigere ekstremvær. Tiltak kan innebære tilpasning av infrastruktur til vannstigning og etablere hensynssoner langs kysten.

Avløp og avrenning: For innsamling av avløpsvann og overflatevann, samt mottak i våre renseanlegg og rensing, vil økt nedbørsmengde få konsekvenser.

Hemnes kommune har, gjennom hovedplan avløp, plan for rehabilitering og utskifting av ledningsnett for å kunne ivareta framtidige utfordringer mht. kapasitet.

Endret klima med økt bruk av strøsand på veiene vil få konsekvenser for ledningsnettet, da sand spyles ned i kummer og sluker som reduserer ledningskapasiteten.

Håndtering av overvann

Endret klima vil utfordre samtlige Norske kommuner og Hemnes er ikke ett unntak. Ett våtere klima med økt behov for infiltrering av overvann og generell håndtering av nedbørsmengder tilsier at vi må jobbe annerledes i fremtiden og spesielt forebyggende opp mot dette.

Grøfter, stikkrenner, åpne og naturlige bassenger er stikkord for å sikre et godt bomiljø og infrastruktur uten oversvømmelser.

For å lykkes med dette kreves det ansatte med kompetanse og utstyr.

Lokal overvannshåndtering har mange fordeler som vil:

- Redusere flomrisiko og belastning av vassdrag
- Redusere tilførsel av forurenset vann til vassdrag og drikkevannskilder
- Redusere overvannstrøm til renseanlegg via fellessystem og innlekking i spillvannsledningen

Tradisjonell overvannshåndtering med raskest mulig bortledning av vann i lukkede overvannsrør var godt ment, men klimaendringene har gjort at gamle systemer og tenkemåter må erstattes av nye.

Den gammeldagse overvannshåndteringen medfører:

- store og dyre hovedovervannsledninger
- senkning av grunnvannstanden og dermed skader på vegetasjon og bygg
- utslipp og spredning av tungmetaller og miljøgifter
- flomsituasjoner i byer og tettsteder

Konkrete tiltak i moderne overvannshåndtering:

- Takvann skal ikke føres direkte til drenasje eller avløpsnettet.

- Takvann skal ledes ut på gjennomtrengelige arealer.
- Kantstein bør unngås ved veier og erstattes av grøfter.
- Bruk av gårds- og veisluk bør reduseres og ikke kobles direkte til avløpsnett.
- Tett asfalt bør erstattes av porøs asfalt.
- Tette betongflater bør erstattes av porøs betong og belegningsstein med gjennomtrengelige fuger.
- Byggeområder utstyres med fordrøynings- og/eller infiltrasjonsanlegg.

Se figur 2 for illustrasjon

Taknedløp går ut på tette flater.

Overvannet renner av på overflater som tillater fordrøyning samt fordampning pga. lang tilrenning til sluket. Ved bruk av porøs asfalt eller betongkassetter kan overvannet infiltrere i dekket.

Plen. Infiltrasjon mulig.

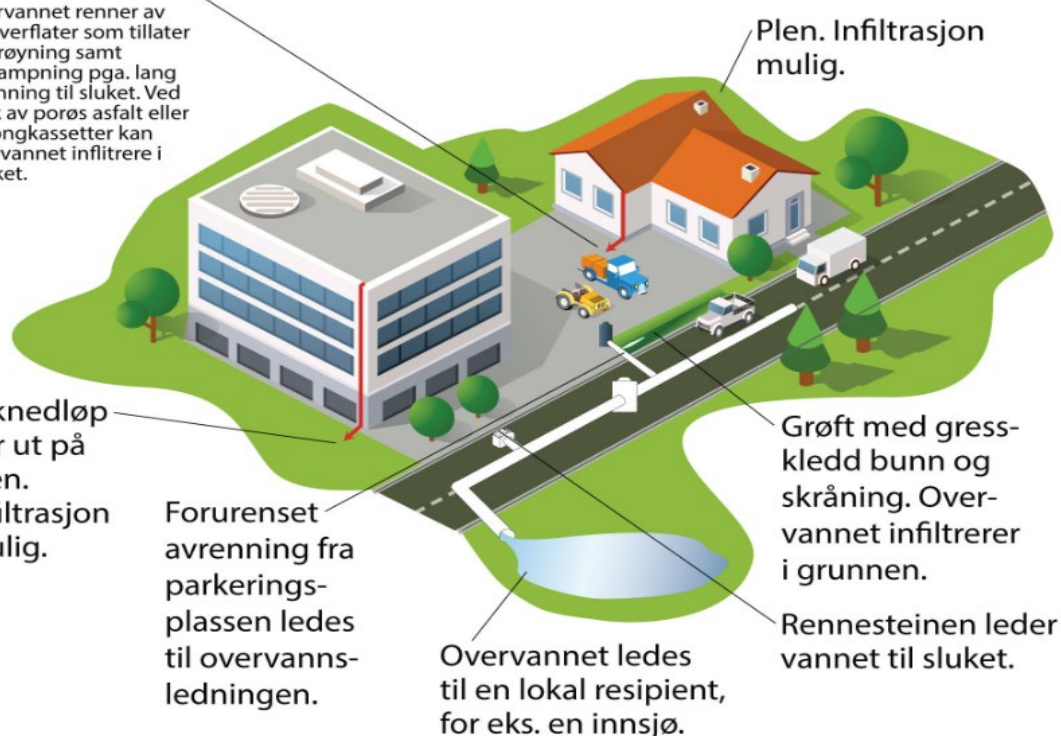
Taknedløp går ut på plen. Infiltrasjon mulig.

Forurenset avrenning fra parkeringsplassen ledes til overvannsledningen.

Overvannet ledes til en lokal resipient, for eks. en innsjø.

Grøft med gresskledd bunn og skråning. Overvannet infiltrerer i grunnen.

Rennesteinen leder vannet til sluket.

Naturmangfold - Hva betyr 2030-målene i naturavtalen for Hemnes?

I 2022 ble 196 av verdens land enige om det globale Kunming-Montréal-rammeverket for naturmangfold under konvensjonen om biologisk mangfold, heretter kalt naturavtalen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/naturavtalen/id2986497/>

Naturavtalen staker ut kursen for en global grønn omstilling på tvers av samfunnssektorer gjennom 23 mål som innebærer teknologiske, økonomiske, regulatoriske og sosiale endringer, inkludert endringer i regler, normer og styringssystemer.

For å følge opp naturavtalen, har regjeringen varslet at den vil legge fram en stortingsmelding med en ny nasjonal handlingsplan for natur.

Hemnes kommune har, etter beregninger fra Miljødirektoratet 2023:

5 % villmarkspreget natur som ligger mer enn 5 km fra et teknisk inngrep/anlegg.

42 % areal som ligger mellom 1-5 km fra et teknisk inngrep/anlegg

53 % areal inngrepsnære områder

Det kan også påpekes at jordbrukets kulturlandskap er et leveområde for mange plante- og dyrearter.

Hemnes kommune har ikke egen kommuneplan for naturmangfold. Det må vurderes når en slik plan skal lages. Det er derimot utarbeidet flere temakart for naturkvaliteter, artsmangfold, rødlistearter, inngrepsfrie områder, områder som ikke er anbefalt til vindkraft m.m.

Innovative løsninger for tjenestetilbud innenfor alle enheter

I Hemnes kommune er det et mål å fremme innovative og bærekraftige tjensteløsninger som møter både dagens og fremtidens behov. Kommunen skal være en pådriver for smart teknologi og digitalisering, og samtidig sikre at tjenestene er tilgjengelige for alle innbyggere.

- 1. Digitalisering av tjenester:** Vi vil fortsette å utvikle og implementere digitale plattformer som forenkler innbyggernes tilgang til kommunale tjenester. Dette inkluderer alt fra helsetjenester til skole og barnehage. Digitale møtepunkter skal ikke erstatte fysiske møter, men tilby et supplement som gir innbyggere fleksible valgmuligheter.
- 2. Integreerte tjenester:** Hemnes kommune vil arbeide for en mer integrert tjenestemodell hvor sosiale tjenester, helsetjenester og tekniske tjenester samarbeider tett. Dette skal sikre en helhetlig tilnærming til innbyggernes behov og bidra til mer målrettede og effektive tjenester.
- 3. Bærekraftige og miljøvennlige løsninger:** Det vil være et kontinuerlig fokus på å implementere grønne og bærekraftige praksiser i alle ledd av kommunens tjenester. Dette inkluderer alt fra energieffektive bygg til bruk av elektriske kjøretøy i kommunens tjenesteflåde.
- 4. Kompetanseheving og innovasjonskultur:** For å støtte opp under en kultur for innovasjon, vil kommunen legge til rette for løpende kompetanseheving for ansatte. Ved å fremme en kultur hvor det eksperimenteres og prøves ut nye løsninger, vil Hemnes kommune være bedre rustet til å møte fremtidens utfordringer.

Disse tiltakene vil bli gjennomgått og tilpasset i takt med teknologisk utvikling og endrede behov i samfunnet. Hemnes kommune er forpliktet til å være en foregangskommune i utviklingen av fremtidens tjenester.

9 Hemnes kommune som arbeidsgiver

Organisasjonen Hemnes kommune er den største arbeidsgiveren i kommunen vår. Kommunestyret er formelt arbeidsgiver, men har delegert den praktiske arbeidsgiverhåndteringen til Kommunedirektøren.

**Hemnes kommune har 484 årsverk fordelt
på til sammen 757 ansatte.**

Som arbeidsgiver skal kommunen forholde seg til mange lover. De viktigste kan sies å være:

- Arbeidsmiljøloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-62>
- Likestillings – og diskrimineringsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>
- Personvernloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>
- Avtaleloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1918-05-31-4>
- Ferieloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1988-04-29-21>

I tillegg til disse kommer Hovedavtalen

<https://www.ks.no/contentassets/b065b41ac7874b8291f38e54695a942f/Hovedavtalen-KS-2024-2025.pdf> og Hovedtariffavtalen <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/lonn-og-tariff/Hovedtariffavtalen-2022-2024-skjerm-2.pdf> som avtaler som er inngått sentralt mellom arbeidsgiver og hovedsammenslutninger.

Arbeidstakerne er hjertet i organisasjonen som skal gi best mulig tjenester til innbyggerne i kommunen. Det er dermed kritisk viktig å ha nok arbeidstakere med riktig og nok kompetanse i alle stillinger i kommunen. De siste årene har man over hele Norge erfart at det kan være utfordrende å få tak i arbeidskraft. Prognosene viser at dette kan bli enda mer utfordrende i tiden fremover. Hemnes kommune sin arbeidsgiverpolitikk er derfor av meget stor betydning for tjenestene som gis til kommunens innbyggere. Kommunestyret er øverste ansvarlig for arbeidsgiverpolitikken.

Å være en attraktiv arbeidsgiver

Hemnes kommune bør arbeide for å være en attraktiv arbeidsgiver som skiller seg ut i mengden. Dette er viktig for å kunne rekruttere og beholde medarbeidere, men også for å opprettholde en bærekraftig kommunesektor.

Ofte blir en attraktiv arbeidsgiver beskrevet som en arbeidsgiver som tiltrekker seg og beholder talentfulle medarbeidere, og som skaper et positivt arbeidsmiljø der ansatte trives og ønsker å bli værende.

Samlet sett handler det å være en attraktiv arbeidsgiver om å tilby en helhetlig pakke av gode arbeidsvilkår, karrieremuligheter, arbeidsmiljø og verdier som appellerer til dagens arbeidstakere.

For å finne ut hva våre ansatte tenker om Hemnes kommune som arbeidsgiver har vi på overordnet nivå gjennomført en medarbeiderundersøkelse i desember 2023.

Resultat medarbeiderundersøkelse

Kommunens overordnet resultat fra medarbeiderundersøkelse var generelt godt, men på de fleste faktorene hadde kommunen noe dårligere resultat enn andre kommuner.

De dårligste resultatene var på mestringsorientert ledelse og kompetanseutvikling, noe som da bør være kommunens fokusområder.

Ledelse

Et av de viktigste faktorene for å være en attraktiv arbeidsgiver, er ledelse på alle nivåer.

For å sette søkelys på lederskap må vi videreutvikle og tilpasse vår egen lederplattform (Lederkompass) slik at den tar i større grad hensyn til de nye utfordringer som vi har som arbeidsgiver, herunder omstilling, endring og støttende ledelse.

Foreløpige analyser av medarbeiderundersøkelsen kan tyde på at det oppleves at ledere er lite tilgjengelige for ansatte og ikke har tid til å være til stede i medarbeidernes hverdag. Ledere på sin side opplever at det er for mange møter og andre oppgaver som krever deres oppmerksomhet.

Det vil være naturlig å satse på ledernes kompetanseutvikling. Kommunen har over tid gitt lederutvikling til våre ledere og på nåværende tidspunkt deltar ca. 30 av våre ledere i forskjellige lederutviklingsprogram.

Utvikling/kompetansebygging og karrieremuligheter

I utgangspunktet foregår det kontinuerlig kompetansebygging blandt de ansatte i Hemnes kommune i form av kursing, opplæring og utdanning.

Vi mangler dog felles overordnede rutiner og mål for kompetanseutvikling slik at alle kommunens ansatte kan garanteres den nødvendige kompetanseutviklingen utfra sin stilling. Det jobbes derfor nå med en ny rekrutterings – og kompetansestrategi som skal gi felles retningslinjer for hvordan kompetanseutviklingen i Hemnes kommune skal foregå og hvilke fokusområder vi skal ha.

Rekruttere og beholde arbeidstagere

Vi har de siste årene satset bredt på rekruttering og rekrutterer aktivt. I løpet av 2023 ble det gjennomført 125 rekrutteringer og ansatt 130 personer.

Hittil har rekrutteringssituasjon i stor grad vært tilfredsstillende, men de siste årene har vi opplevd at det er krevende å få tak i kvalifisert personal og vikarer.

Tilgangen til søkere på midlertidige stillinger og vikarer er dårlig, spesielt innen omsorg, skoler og barnehager. **DET ER KRITISK.** Det er blitt mer og mer typisk at søkermassen er lavere enn forventet eller at ingen av de som søker er kvalifisert. Det er kjent fakta at tilgangen til arbeidskraft minsker på grunn av eldrebølgen og andelen unge arbeidstakere er mindre. Yngre generasjoner har ofte forskjellige preferanser når det gjelder arbeidsplasskultur, fleksibilitet og balanse mellom arbeid og privatliv. Vi må derfor tilpasse oss disse preferansene for å tiltrekke oss og beholde ansatte. I tillegg forventer dagens arbeidstakere i økende grad at arbeidsgivere skal tilby meningsfulle opplevelser, karrieremuligheter og et positivt arbeidsmiljø. Dersom vi ikke oppfyller disse forventningene, kan vi slite med å tiltrekke oss talentfulle kandidater.

For å håndtere de utfordringene som vi ser, må vi:

1. **Bli flinkere og mer profesjonelle når det gjelder rekruttering.**

Her må vi lage gode og virkningsfulle strategier.

2. **Bli flinkere til å beholde egne ansatte.**

Som det allerede er nevnt må vi tilby kompetanseutvikling, konkurransedyktig lønn og godt arbeidsmiljø, herunder god ledelse til våre ansatte. I tillegg til dette skal vi oppmuntre de ansatte til å stå i lengre i jobb.

Godt arbeidsmiljø

Å skape et godt arbeidsmiljø er et viktig bidrag til å tiltrekke og beholde kvalifisert arbeidskraft. Ansattes trivsel på arbeidsplassen påvirkes av en rekke faktorer, både organisatoriske og individuelle. Bland slike faktorer kan nevnes anerkjennelse og verdsettelse, mulighet for utvikling og vekst, balansert arbeidsliv, meningsfullt arbeidsliv og god ledelse. Flere av disse faktorene som er allerede nevnt i dette dokumentet.

Fysisk arbeidsmiljø

Det fysiske arbeidsmiljøet handler om forhold som påvirker de ansatte.

Det er dokumentert at flere forhold ved det fysiske arbeidsmiljøet har betydning for ansattes sykefravær og helse. Forskning fra STAMI peker på at en vesentlig del av sykefraværet kan skyldes sykdom forårsaket av arbeidsforhold. På bakgrunn av dette vil det også være viktig å fokusere på de fysiske arbeidsmiljø i tiden fremover.

Mange av kommunens bygninger har et betydelig manglende vedlikehold (Ref. Rapport laget av kommunen 21/22). Det betyr at flere av vår ansatte har et mangelfullt fysisk arbeidsmiljø. Ut fra forskningen er det da ikke urimelig å anta at sykefraværet, og dermed helsen til de ansatte, blir påvirket av dette.

Organisatorisk arbeidsmiljø

Organisatorisk arbeidsmiljø handler om hvordan selve arbeidet er organisert, tilrettelagt og fordelt mellom de ansatte. De strukturelle og formelle betingelsene på en arbeidsplass virker inn på både arbeidsmiljøet og helsa til dem som jobber der. Flere av kommunens ansatte har ønsket seg samlokalisering med kollegene. Å bygge større fagmiljøer er positivt utfra den enkeltes muligheter til kompetanseutvikling og effektiv ressursbruk. Vi bør derfor undersøke denne mulighet nærmere. Hemnes kommune bestilte en rapport fra PWC angående fremtidens helse – og omsorgstjenester.

I rapporten skrives det følgende om små fagmiljøer:

«At alle tjenester er delt mellom to lokasjoner fører til små enheter, med begrenset antall ansatte på hvert sted. Samtidig må kommunen i mange tilfeller ha dobbelt opp med kompetanse for å dekke begge lokasjoner. Det samme gjelder bemanning på tider av døgnet der aktiviteten er lavere, som på kveld, natt og i helger. Det gir behov for flere ansatte for å dekke det samme antallet tjenestemottakere, og det blir vanskeligere å tilpasse bemanningsnivået til brukerbehovet.

Små og fragmenterte tjenester blir også mer sårbare for svingninger i behov og fravær blant ansatte. Tjenester med et avgrenset antall brukere vil ha dårligere forutsetninger for å absorbere enkeltbrukere med omfattende bistandsbehov, uten at dette krever bemanningsøkning, eller bruk av overtid og vikarinneleie. På samme måte har små enheter heller ikke mulighet til å skalere ned ressursbruken selv om antall tjenestemottakere eller tildelte timer reduseres. Små enheter har også mindre fleksibilitet til å flytte på bemanning for å håndtere uforutsett fravær blant ansatte, og vil være mer avhengig av å dekke inn alt fravær med overtid eller innleie, fordi grunnbemanningen i utgangspunktet er lavere.

Den reduserte størrelsen på hvert tjenestested betyr også at færre ansatte er til stede samtidig, noe som reduserer muligheten for kollegial støtte. Til slutt begrenses muligheten for oppgavedeling, da antallet tjenestemottakere per tjenestested blir lavere, og dette reduserer omfanget av hver oppgave.»

Det finnes flere små fagmiljøer i kommunens organisasjon og de møter prinsipielt samme utfordringer.

For å bemanne fremtidens organisasjon vil det være helt vesentlig å bruke egne ressurser rett derfor må vi se på organisering av arbeid i tiden fremover. **Det er tross alt de ansatte som er organisasjonen som gir gode tjenester – ikke bygningene.**